

TRISDEŠIMT JONO JABLONSKIO KONFERENCIJŲ Thirty Conferences of Jonas Jablonskis

IRENA SMETONIENĖ

Vilniaus universitetas

Taikomosios kalbotyros institutas

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5165-8078>

<https://doi.org/10.35321/bkalba.2025.98.09>

Skaitant apie trisdešimt Jono Jablonskio vardu pavadintų konferencijų, gali kilti klausimas, kodėl joms pasirinktas buvo būtent Jablonskio, o ne kito iškilaus kalbininko vardas. Jablonskį buvo įprasta sieti su norminimu, todėl yra tekę girdėti iš kritikų, esą tai siauram kalbos dalykui skirtos vidinės konferencijos, vargiai galinčios pasiekti tarptautinį lygį. Tačiau konferencijų organizatoriai įrodė, kad taip vertinantys Jablonskį neišmano jo visos veiklos, jo jėgų, atiduotų Lietuvos mokslui, kalbai ir visuomeniniam gyvenimui. Štai istorikas Eligijus Raila pagrindiniais šiuolaikinės lietuvių kalbos ideologijos kūrėjais ir moderniojo lietuviškumo stulpais laiko Joną Basanavičių, Vincą Kudirką ir Joną Jablonskį, tik pastarojo visuomeninė ir politinė veikla iki šiol buvo aptariama prabėgom (žr. Grigaravičius 2021). Šią spragą šiek tiek užpildė Algirdo Grigaravičiaus parengta knyga „Jonas Jablonskis politikoje ir visuomenėje“ (2022). Be abejo, Jablonskis siejamas su lietuviškos pedagogikos pradžia ir teoriniu jos pagrindimu. Jis dalyvavo konkursinėse komisijose, sprendžiančiose lietuviškų vadovėlių kokybės klausimą, kėlė vadovėlių klausimą spaudoje, rašė jų recenzijas. Jablonskis parengė pirmą oficialią lietuvių kalbos programą pradinei mokyklai. Aišku, Jablonskis net ir už Lietuvos ribų žinomas kaip lietuvių kalbos kūrėjas, normintojas puoselėtojas, mokslininkas. 150-osioms kalbininko gimimo metinėms skirta 2010 m. tarptautinė mokslinė konferencija „Jonas Jablonskis ir bendrinė lietuvių kalbos šimtmetis“ aprėpė daugelį Jablonskio veiklos aspektų, tad šiandien į šią iškilią asmenybę žvelgiama daug plačiau, todėl jo vardu pavadintos konferencijos tapo tarpdisciplininės, įdomios ne tik lingvistams.

Prieš konkrečių konferencijų apžvalgą dar būtina pasakyti, kad tai yra bendra Vilniaus universiteto ir Lietuvių kalbos instituto iniciatyva. Iš pradžių konferencijos rengtos bendrai, vėliau, joms išaugus į tarptautines, pamečiui. Išskyrus 4-ąją, visos konferencijos vyko arba Vilniaus universitete, arba Lietuvių kalbos institute ir maždaug tuo pačiu laiku: rugsėjį, spalį, lapkritį.

Copyright © 2025 Irena Smetonienė. Published by the Institute of the Lithuanian Language. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited. // Išleido Lietuvių kalbos institutas. Šis straipsnis yra atviros prieigos, platinamas pagal „Creative Commons“ priskyrimo licencijos sąlygas, leidžiančias neribotai naudoti, platinti ir atkurti turinį bet kokiaje laikmenoje, nurodant autorių ir šaltinį.

Received: / **Gauta:** 2025-12-03. **Accepted:** / **Priimta:** 2025-12-11.

1993 m. Jono Jablonskio konferencija „Linksnio kategorija ir linksnių vartojimas“

Kaip „Gimtosios kalbos“ Kronikos skyrelyje 1994 m. pirmame numeryje rašė Rita Miliūnaitė, „[B]endromis Vilniaus universiteto Lietuvių kalbos katedros ir Lietuvių kalbos instituto kalbininkų pastangomis spalio 11 d. Universiteto filologijos fakultete įvyko Jono Jablonskio konferencija „Linksnio kategorija ir linksnių vartojimas“. Tai daryti buvo sumanyta prieš gerokus metus ir kruopščiai rengtasi. Svarstyta, kokią kryptį pasirinkti šiam – tikėtina, nekartiniam renginiui, kuo jis turėtų skirtis nuo kitų panašių retkarčiais rengiamų ir turbūt tradicinėmis tapsiančių Būgos, Balčikonio, Kazlausko ir kitų konferencijų“ (Miliūnaitė 1994).

Pirmojoje Jablonskio konferencijoje stengtasi suderinti gramatikos teoriją ir praktiką, todėl konferencijos pranešimai (jų buvo perskaityta 13) suskirstyti į dvi dalis. Pirmoje dalyje A. Valeckienė kalbėjo apie pirmines ir antrines linksnių funkcijas, V. Labutis – apie linksnių formų asimetriją su funkcijomis bei semantiniiais vaidmenimis, A. Paulauskienė – apie šauksmininką kaip linksnių paradigmos narį, J. Šukys – apie neiginio ir tikslo kilmininką Donelaičio „Metuose“, S. Valentas – apie linksnio kategoriją poezijoje, A. Vidžiūnas – apie J. Jablonskio požiūrį į įvairius morfologinių formų svyravimus, gretybių vertinimą. Antroje dalyje konferencijos dalyviai klausėsi P. Kniūkštos pranešimo „Ypatingesnės svetimžodžių formos“, L. Grumadienė kalbėjo apie linksnių vartojimą Punsko šnektoje, E. Valiulytė palygino konstrukcijų *pro* ir *per* su galininku vartoseną ir jų santykį su norma, anglistė I. Šeškauskienė gretino kai kurių anglų ir lietuvių kalbos prielinksnių semantiką.

1994 m. Jono Jablonskio konferencija „Kalbos normos ir vartoseną“

Konferencija vyko lapkričio 11 d., perskaityta 20 pranešimų, pranešėjai atvyko ir iš Šiaulių, ir iš Kauno (Vileikienė 1995). Bendrajame posėdyje skaityti pranešimai „Gramatinės normos funkcijų atžvilgiu“ (V. Labutis), „Kalbos kultūros dėstymo savitumai technikos profilio aukštojoje mokykloje“ (L. Barzdžiukienė), „Ką laimime ir ko netenkame normindami kalbą“ (P. Kniūkšta), „Lingvistinė rinka“ (L. Grumadienė), su nauju Lietuvių kalbos instituto Kalbos kultūros skyriaus darbu – kalbos tvarkybos informacine baze – supažindino J. Vileikienė. Du pranešimai buvo skirti kalbos kultūrai užsienyje. Tai E. Jakaitienės pranešimas „Bendrinės kalbos ugdymo problemos Norvegijoje“ ir L. Laužikaitės „Danų bendrinės kalbos priežiūra“. Darbą tęsė net dvi sekcijos, skirtos praktiniams normos dalykams. Analizuotas neapibrėžto kiekio ir visumos skyrimas bei raiška (J. Švambarytė), konstrukcijų *užmiršti ką* ir *apie ką* santykis su norma (E. Valiulytė), kalbų kontaktų įtaka dalykiniam stiliui (R. Kvašytė), erdvės prielinksnių vartojimas ir jų reikšmės lietuvių bei anglų kalbose (I. Šeškauskienė), prekių ir patiekalų pavadinimai valgiaraščiuose (A. Kupčinskaitė), veiksmažodžio *priduoti* vartojimas (D. Vainauskienė), padalyvio vartojimo klaidos diplominiuose darbuose (V. Žilienė), priešdėlinių žodžių klaidos technikos kalboje (V. Celiešienė). V. Garliauskas kalbėjo apie Suginčių parapijos vietovardžių norminimą ir vartoseną, V. Rimša – apie įsivaizduojamą bendrinę baltų kalbą, A. Malakauskas – apie kirčiavimo gretybes trečiajame DLKŽ leidime, sisteminius kirčiavimo klausimus gvildeno V. Vitkauskas, priesaginių vardažodžių kirčiavimo normas – A. Vidžiūnas.

1995 m. Jono Jablonskio konferencija „Kalbos kultūros diegimo praktika ir metodika“

Nuosekliai plėtojama mintis, kad kalbos reiškinių negalima matuoti vienu matu. P. Kniūkšta teigė: „Kalbos kultūros darbe būtina skirti tikrąsias (didžiąsias) kalbos sistemos ir kodifikacijos klaidas. Iš antrųjų nedera daryti mirtinų nuodėmių, juo labiau dėl jų niekinti ir užgaulioti kalbos vartotojų, kaip dažnai daroma“ (KTTS 1995: 5). Kalbėta ir apie tai, kad

norint gerinti lietuvių kalbos būklę reikia tyrimų, kokia yra kalba aptariamuoju metu, kas lemia kalbos kokybę (V. Labutis). Paliesti reikšmės skolinių atrankos (D. Mikulėnienė), kalbos konsultacijų (A. Kupčinskaitė), kanceliarinės kalbos duomenų kompiuterizavimo (D. Vainauskienė), kalbos kultūros diegimo Lietuvos televizijoje (I. Smetonienė), svetimvardžių rašymo (M. Tamošiūnas) klausimai. L. Grumadienė pristatė anglišką kodų teoriją, kurią galima pritaikyti ir lietuvių kalbai, J. Švambarytė pasiūlė į kalbos kultūrą žiūrėti kaip į madą ir ją formuoti. Gvildenta ir normintojams aktuali tema – visuomenės požiūris į kalbininkus (R. Miliūnaitė, L. Vaicekauskienė). Daug dėmesio skirta ir specialybės kalbos mokymui aukštosiose mokyklose (J. Pabrėža, Z. Alaunienė, L. Barzdžiukienė, V. Žulienė ir R. Žukienė, E. Molytė, V. Liolienė, L. Pečkuvienė ir V. Žilinskienė).

1996 m. Jono Jablonskio konferencija „Ties kalbos kultūros ir stilistikos riba“

Spalio 4 d. Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje vyko 4-oji Jono Jablonskio konferencija. Šįkart pasirinkta tema „Ties kalbos kultūros ir stilistikos riba“, konferencija buvo skirta J. Pikčilingio 70-osioms gimimo metinėms paminėti (RE 1997). Pranešimus skaitė aukštųjų mokyklų ir Lietuvių kalbos instituto kalbos kultūros bei stilistikos specialistai: K. Župerka, R. Koženiauskienė, R. Marcinkevičienė, J. Šukys, J. Barauskaitė, G. Čepaitienė, N. Linkevičienė, V. Labutis, A. Drukteinis, L. Grumadienė, A. Kupčinskaitė, P. Kniūkšta, R. Vladarskienė, V. Žilinskienė, Vilniaus m. kalbos tvarkytoja A. Šiupienienė ir LTV kalbininkė I. Smetonienė. Konferencijoje buvo nagrinėjamos šiuolaikinės kalbos problemos, stiliaus ir kultūros sąveika, kalbos normų aktualumas: stiliaus kultūros samprata J. Pikčilingio darbuose (K. Župerka), kalbos ir stiliaus klaidų atribojimo kriterijai (A. Drukteinis), retorinės elokucijos santykis su kalbos kultūra ir stilistika (R. Koženiauskienė), eufemizacija (R. Marcinkevičienė) ir kt.

1997 m. Jono Jablonskio konferencija „Kalbos kultūra: tradicija ir dabartis“

Spalio 3 d. įvyko penktoji Jono Jablonskio konferencija. Kaip rašo Ramunė Vaskelaitė 70-ojo žurnalo „Kalbos kultūra“ numeryje, „į Vilniaus universiteto Kazimiero Būgos auditoriją padiskutuoti susirinko nemažas būrys senojo universiteto, kitų aukštųjų mokyklų, Lietuvių kalbos instituto, Kalbos komisijos bei Kalbos inspekcijos kalbininkų, redaktorių“ (Vaskelaitė 1997: 32)

Konferencijos rengėjų pasirinkta tema – „Kalbos kultūra: tradicija ir dabartis“. Ne visi pranešimai buvo orientuoti į tradicijos ir dabarties sankirtą ar priešstatą, dalytasi mintimis ir apie kalbos kultūros dėstymo bei priežiūros dalykus, o diskusijose po kiekvieno pranešimo nuolat kryžiausiai tradicijos ir naujovių klausimai (Vaskelaitė 1997). Kalbėta, kad randasi daug svetimų žodžių lietuvių kalboje, tačiau vis dar nesuformuluoti aiškūs svetimybų norminimo kriterijai, todėl sunku kalbėti apie jų sutvarkymą, netgi pats terminas *svetimybė* įvairiuose kalbos norminamuosiuose leidiniuose traktuojamas nevienodai (J. Girčienė). Akcentuota, kad naujo požiūrio reikia ne tik į svetimybes, bet ir į šnekamąją kalbą, trūksta pastarosios tyrimų, tekstynų ir apskritai požiūrio į šią kalbos atmainą (L. Vaicekauskienė). A. Ryklienes pranešimas buvo skirtas didžiausiai tekstynų lingvistikos teigiamybei, t. y. juose sukauptų kalbos duomenų autentiškumui, kurio taip stokoja norminamieji lietuvių kalbos praktikos veikalai, todėl jų pavyzdžiai taisyklingi, bet nenatūralūs, gal dėl šios priežasties nepriimtini vartotojams.

Konferencijoje svarstyti ir konkretesni kalbos dalykai. J. Švambarytė kalbėjo apie tarptautinių žodžių reikšmių plėtimąsi, R. Vladarskienė – apie tikslumo sintaksinę raišką vals-tybės dokumentų kalboje, A. Paulauskienė – apie nuosakos kategoriją. P. Kniūkšta aptarė žodžių *tautinis* ir *nacionalinis*, *valstybinis* ir *valstybės* vartosenos polinkius bei poslinkius. Kalbos komisijos pirmininko pavaduotoja D. Mikulėnienė supažindino su Komisijos darbais ir veikla, Kalbos inspekcijos atstovė E. Mikulėnaitė apžvelgė televizijos žurnalistų

daromas klaidas. Kalbėta ir apie specialybės kalbos kursą aukštosiose ir aukštesniosiose mokyklose – jo svarbą ir problemas (V. Labutis, Z. Alaunienė, E. Molytė).

1998 m. Jono Jablonskio konferencija „Nauji kalbos reiškiniai ir jų vertinimas“

Nusistovi tradicija Jono Jablonskio konferencijas rengti spalio pradžioje. Šį kartą konferencijoje perskaityta 19 įvairių pranešimų, kilo įdomių diskusijų. „Mintimis dalijosi ir didelę mokslinę patirtį turintys kalbininkai, ir doktorantai, asistentai bei kalbos reikalais susirūpinę žmonės“ (Vileikienė 1998: 95). Pranešėjų kelti klausimai: kaip kelti kalbos prestižą, ką daryti, kad lietuvių kalba nebūtų suprantama kaip antrarūšė, kaip planingai veikti bendrinės kalbos kitimą, kaip suprasti kalbos ekologiją (D. Mikulėnienė), kaip išlaikyti pušiausvyrą, kad per stipriai stabdant naujų dalykų radimąsi kalboje nebūtų pažeidžiamas prigimtinis kalbos raidos polinkis (R. Miliūnaitė). Pastaroji pranešėja pateikė racionalius ir logiškus kalbos naujovių norminimo etapus, kurie nėra praradę svarbos ir šiandien: naujovių fiksavimas, stebėjimas ir ryšių su panašiais reiškiniais nustatymas; problemos formulavimas; sprendimas, ar reiškinį palikti natūraliajai atrankai, ar mėginti veikti jo funkcionavimą; rekomendacija, jei iškart negalima kodifikuoti, arba aiški teigiamoji arba neigiamoji kodifikacija; teikinio diegimas vartosenoje. „Kartais reikėtų daugiau patarti bei rekomenduoti, ne vien taisyti“, – sakė V. Labutis, kalbėdamas apie problemas, kai reikia paaiškinti nedidelius normų pažeidimus. Kalbėta apie terminų tvarkybą, svetimybės ir jų atitikmenis, nekaitomus žodžius lietuvių kalboje (J. Girčienė, L. Vaicekauskienė, A. Ryklienė), tekstynus ir automatizuotas paieškas juose (J. Mikelionienė), reklamos kalbą (I. Smetonienė), poetinės kalbos skyrybą (J. Abaravičius), dokumentų formaliąją ir sintaksinę struktūrą (R. Vladarskienė), iliatyvo vartoseną publicistikoje (R. Vaskelaitė).

1999 m. Jono Jablonskio konferencija „Normų kaita ir vartoseną“

Konferencijoje perskaityta 15 pranešimų, aptarta nemažai problemiškų dalykų. Daug diskusijų sukėlė Kalbos komisijos pirmininkės D. Mikulėnienės pranešimas „Viešoji kalba: norma ir vartoseną“, iškelta tarties mokymo problema, diskutuota, kas apskritai yra taisyklinga kalba, ar korektiška kalba gali būti ir ne visai taisyklinga (Vileikienė 2000b). Konferencijoje taip pat kalbėta apie „Bendrinės lietuvių kalbos žodyną“ ir kalbos norminimo problemas (variantai neturi būti palaikomi ar atmetami remiantis gimtąja kalbininko tarpe ar kitais individualios vartosenos polinkiais, normos turi būti nustatomos objektyviai, kruopščiai ištyrus realią vartoseną), žodyno reikšmę ir patrauklią jo formą – elektroninį variantą (G. Naktinienė, D. Murmulaitytė). Nagrinėta savita elektroninės kalbos raiška, ši kalba yra tiek stiliaus, tiek normos požiūriu labai nevienoda, būtini sprendimai, kaip ji bus vertinama, kaip norminama (A. Ryklienė). Apie norminimo lankstumą, variantų galimybę, kalbos reiškinių vertinimo principus „Kalbos patarėjuje“ svarstyta R. Miliūnaitės pranešime „Kalbos reiškinių vertinimo laipsniai „Kalbos patarėjuje“. V. Labutis pranešime kėlė klausimą, kas yra dabartinė kalba, kaip ją turėtume suvokti ir ar viskas, kas randama lietuvių kalba parašytuose tekstuose, tikrai priklauso lietuvių kalbai. Kitas sintaksės specialistas J. Šukys teigė, kad nyksta vardažodinės bendraties vartoseną, ją išsaugoti turėtų padėti kalbos kontroliuotojai, taisytojai ir mokytojai. Kaip visada, dalis pranešimų skirta konkrečioms vartosenos atvejams: būsenos nusakymui įnagininku (P. Kniūkšta), prielinksnio *per* vartosenai su galininku (V. M. Knabikaitė), vietininko vartojimui su daiktavardžiais (R. Vaskelaitė), teisės dokumentų kalbai (D. Černiauskienė), taisyklingam kirčiavimui mokant profesinės kalbos (V. Žilinskienė, D. Vainauskienė), svetimžodžių norminimui (J. Girčienė), terminų standartizavimui (S. Zajankauskas), kabučių reikšmei ir vartosenai (J. Abaravičius).

2000 m. Jono Jablonskio konferencija „Kalbos normų ir vartosenos lygmenys“

Janinos Vileikienės „Gimtosios kalbos“ „Aktualijų“ skilčiai parengtoje apžvalgoje rašoma: „Tęsdama pernykštės konferencijos diskusiją dėl bendrinės šnekamosios kalbos, Lietuvių kalbos instituto Kalbos kultūros skyriaus vyresnioji mokslinė bendradarbė Rita Miliūnaitė bendrinę šnekamąją kalbą apibūdino joje funkcionuojančių įvairių reiškinių – svetimybų, tarmybių, žargonų ir pan. – požiūriu. Dabartinė bendrinė šnekamoji kalba, palyginti su rašomąja, labai nevienalytė, pastaruoju metu ji vis labiau artėja prie vadinamosios gatvės kalbos. Kalbos specialistų rekomendacijų daugiau paisoma rašomojoje kalboje, o šnekamajai jos ne visada gali būti pritaikomos. Būtina skatinti bendrinės kalbos vartotojus ieškoti savų bendrinės šnekamosios kalbos raiškos priemonių“ (Vileikienė 2000a: 15). Konferencijoje kalbėta ir apie stiliaus normų savitumą (K. Župerka), stilistikos terminų variantus (V. M. Knabikaitė), reklamos kalbos nukrypimus nuo normos (D. Blažinskaitė), svetimybės sakytinėje ir rašytinėje vartosenoje (J. Girčienė, A. Ryklienė), tarminės kalbos įvairavimo priežastis (L. Grumadienė), semantinės darybos ir vertybos klausimus (A. Kaulakienė), valstybių gyventojų pavadinimus (D. Liutkevičienė), fonetikos teorijos ir praktikos susidūrimus (R. Petkevičienė), keiksmožodžius jaunimo kalboje (R. Apanavičius). Kelti kuriamo „Bendrinės lietuvių kalbos žodyno“ reikalai: kokie žodžių atrankos kriterijai, kaip turėtų būti pateikta mokslinė leksika (G. Naktinienė ir D. Svetikienė, L. Puzinienė). Keli pranešimai skirti kalbos normų praktikai: vietininko vartosenos veiklos sričiai reikšti (P. Kniūkšta), vienuolių veiksnių ir tarinio derinimas dokumentuose (R. Vladarskienė), darybinių sinonimų vartosenos (J. Vaskelienė).

2001 m. Jono Jablonskio konferencija „Kalbos vartosenos ir tvarkyba“

Pagrindiniame pranešime R. Koženiausienė kalbėjo apie elitinę kalbą. Pranešėja pabrėžė, kad elitinei kalbai normavimo aspekto nepakanka, jai būtini komunikacinis ir etinis aspektai. Pranešime išvardyti elitinės kalbos bruožai ir padaryta išvada, kad jos ateitis priklauso nuo žiniasklaidos požiūrio ir atsakomybės. Kituose pranešimuose kalbėta apie realiąją bendrinės kalbos vartoseną, normų laužymą, privačiosios ir viešosios kalbos ribos dilimą (L. Grumadienė, J. Girčienė, A. Ryklienė). P. Kniūkšta atkreipė dėmesį, kad kalbos tvarkyba darosi vis labiau administracinė, spraudžiama į rėmus ir biurokratinama, tačiau iš kito pranešimo aiškėja, kad trūkumų neišvengia ir paprastoji kalbos tvarkyba (E. Rimkutė). R. Miliūnaitė informavo, kaip vartosenos polinkis bus parodytas „Kalbos praktikos patarimuose“, samprotavo, kas apskritai yra norma. Iš kelių pranešimų buvo matyti, kad esama nekodifikuotų kalbos reiškinių, susijusių su svetimomis įtakomis: pertarai (G. Akelaitis), akronimai (R. Marcinkevičienė), svetimžodžiai (V. Zubaitienė). Iš kitų kalbos reiškinių aptarti atributiškai vartojami būdvardžiai (L. Vaičiulytė-Semėnienė), stiliaus tvarkybos samprata J. Pikčilingio „Lietuvių kalbos stilistikoje“ (V. Knabikaitė). Kaip konferenciją apibendrino Ramunė Vaskelaitė, „naujos vartosenos sritys ir atmainos, nauji reiškiniai ne tik aktyvina kalbos tvarkybos darbą, bet verčia persvarstyti normos ir bendrinės kalbos sampratą, iš naujo apibrėžti norminės kalbos ribas“ (Vaskelaitė 2001: 113).

Svarbu ir tai, kad konferencijos dalyviai išreiškė nerimą dėl Europos Sąjungos dokumentų vertimo ir nutarė paskelbti kreipimąsi į valdžios institucijas ir visuomenę. Kreipimesi siūloma į dokumentų rengimo ir vertimo darbus įtraukti kvalifikuotus kalbos specialistus, nes dabartiniai dokumentai ne visada yra norminės kalbos, o tai daro įtaką viešajai vartosenai. Reikia pripažinti, kad kalbininkų reikalavimai po kiek laiko buvo išgirsti ir Europos Sąjungos institucijose ėmė dirbti kalbos redaktoriai.

2002 m. Jono Jablonskio konferencija „Bendrinės kalbos ribos“

Tradiciskai skaityta apžvalginiai ir probleminiai pranešimai. Vieni iš jų apėmė teisinius klausimus, kiti konkrečius kalbos reiškinių vertinimus, tretieji kalbos tvarkybos reikalus,

ketvirti kalbos vartotojų nuostatas. Įvadinio posėdžio pranešimai (V. Labutis, J. Klimavičius) skirti bendrinės kalbos ir jos ribų supratimui, L. Grumadienės pranešime keliama mintis apie kintančią kalbos politiką, kaip ją paveiks būsima narystė Europos Sąjungoje. Vėlesniuose pranešimuose kelta ir daugiau problemų bei klausimų: lietuvių bendrinės kalbos tarties ištakos ir raidos tendencijos (R. Petkevičienė), bendrinės kalbos normų ir funkcinių stilių normų santykis (K. Župerka), lietuvių ir latvių stilistikos paralelės (R. Kvašytė), tekstų tipologijos būtinybė (A. Bitinienė), kalbos pliuralizmas elektroninėje terpėje (A. Ryklienė), skolinių priėmimo ar atmetimo realijos (J. Girčienė), prielinksnio *virš* įteisinimas bendrinėje kalboje (P. Kniūkšta), iliatyvo skverbimasis iš administracinės kalbos į kitus oficialiuosius stilius (R. Vladarskienė), metaforos ir okaziniai dariniai reklamos tekstuose (I. Smetonienė), adresanto ir adresato santykio raiška viename tėvo Stanislovo pamoksle (G. Čepaitienė). Kalbėta ir apie kalbos funkcionavimą visuomenėje. R. Miliūnaitė pabrėžė, kad kalbos reiškinių vertinimas nėra vien dvejopas – arba norma, arba klaida, – normos ir klaidos ribos ne visada lengvai apibrėžiamos, todėl normintojams svarbu aiškiai atriboti normą nuo klaidos, o tarpinius variantus vertinti lanksčiau. E. Zaikauskas atkreipė dėmesį į žargoną skverbimąsi ir jo egzistavimą šalia bendrinės kalbos, R. Koženiauskiene – į tokių žodžių kaip *autoritetas*, *garsenybė*, *ižmybė*, *pažiba* ir pan. vartojimą iškreipta reikšme, G. Akelaitis aptarė kalbos mados sąvoką, į kalbos norminimo ir kasdieninės tvarkybos ryšius pažvelgta D. Smalinsko ir R. Kanišauskaitės pranešimuose.

2003 m. Jono Jablonskio konferencija „Bendrinė lietuvių kalba ir skolinti žodžiai“

Jau pačioje konferencijos pradžioje atkreiptas dėmesys į tai, kad gal ir ne visai aiškūs terminai *skolinys*, *svetimybė*, *svetimžodis*, pareikalauta atsakingiau juos vartoti ir konkrečiau apibrėžti (Rudzevičius 2003). Kelta mintis, kad 1997 m. patvirtintas Nevartotinių naujųjų svetimybių sąrašas nėra toks jau tobulas, greičiau – problemiškas. Svarstyti skolinių norminimo, atrankos, vertinimo kriterijai ir jų taikymas rekomendacijose, skolinių norminimo principai (R. Miliūnaitė, D. Mikulėnienė, L. Vaicekauskienė, R. Urnėžiūtė). L. Grumadienė parodė lietuvių kalbos skolinimosi pobūdį pasaulio kalbų kontekste, iš pranešimų paaiškėjo, kad ne tik plinta skoliniai, bet ir įprasti tarptautiniai žodžiai imami vartoti mums nebūdingomis reikšmėmis (J. Klimavičius, R. Vladarskienė, P. Kniūkšta), muzikos kryptys net mokslo darbuose įvardijamos svetimais žodžiais (V. Černiūtė), delsiama atsisakyti skolinių žodynuose (A. Malakauskas), ypač justti skolinių ir jų atitikmenų konkurencija sakytinėje kalboje (J. Girčienė). Konferencijoje pateikta daug konkrečių svetimybių vartosenos pavyzdžių, tad diskutuota, kokie galimi jų atitikmenys.

2004 m. Jono Jablonskio konferencija „Lietuvių kalbos naujadara“

Kaip pabrėžta P. Kniūkštos įžanginėje kalboje, naujadara suprantama labai plačiai, ji apima ne tik naujų žodžių darymą, bet ir apskritai naujus kalbos reiškinius, naujus kalbos procesus, polinkius (Blažinskaitė 2004: 201). Konferencijos pranešimuose aptartas kognityvinis leksikos skolinimosi priežasčių modelis (L. Vaicekauskienė), naujažodžių radimosi būdai ir jų vartojimo tikslas (J. Girčienė, P. Rudzevičius), terminų naujadara (J. Klimavičius), maisto gaminių pavadinimų rašymas (P. Kniūkšta). R. Vladarskienė atkreipė dėmesį į Europos Sąjungos dokumentų kalbos įtaką lietuvių administracinei kalbai: pagausėjo tarptautinių žodžių, gremėzdiškų pavadinimų, daiktavardinės konstrukcijos stelbia lietuvių kalbai būdingą veiksmožodinę raišką. R. Koženiauskiene nagrinėjo būtiną retorinių puošmenų saiką dalykiniuose tekstuose, D. Blažinskaitė – termininių ir stilistinių naujadarų vartojimą reklamoje, I. Smetonienė – reklamos stilistinę skyrybą. R. Miliūnaitės pranešime gvildentas teksto spaudimas kaip naujų kalbos polinkių radimosi prielaida. A. Ryklienė

pranešime gilinosi į kontekstinius sutrumpinimus elektroninėje kalboje, E. Bondzinskienė – į žurnalistų netaisyklingą kirčiavimą.

2005 m. Jono Jablonskio konferencija „Bendrinė kalba ir visuomenė“

Pirmą kartą konferencija tapo tarptautinė. Perskaityta 18 pranešimų, 7 iš jų – svečių iš užsienio (Norvegijos, Švedijos, Estijos, Latvijos). Konferencijos tematika plati, apimanti ir kalbos politikos, kalbos planavimo reikalus, ir nuodugnius vartosenos ar kalbėtojų nuostatų tyrimus, tad „leido ne tik iškelti ir aptarti lietuvių kalbininkams rūpimas problemas, bet ir pasidalyti patirtimi, padiskutuoti su kitų, ypač kaimyninių, šalių mokslininkais“ (Blažinskaitė 2005: 275). Be Lietuvos kalbos politikos besikeičiančioje visuomenėje, rengiamos naujos Kalbos įstatymo redakcijos (I. Smetonienė), konferencijos dalyviai supažindinti su Norvegijos kalbos politika ir kalbos norminimu (R. V. Fjeld), švedų kalbos politika (B. Lindgren), visuomenės požiūriu į norminimą Italijoje (S. M. Lanza), estų kalbos instituto teikiamomis konsultacijomis (S. Mäearu), estų antroponimijos ir toponimijos tvarkyba (P. Päll), naujo tipo estų kalbos žodynu (T. Leemets ir M. Raadik), stilistiškai žymėtais latvių ir rusų kalbų veiksmažodžiais (S. Polkovnikova) bei eksperimentu su trikalbių savitu pasaulio vaizdu (M. Zavjalova). Aptartos ir lietuvių kalbos aktualijos: viešųjų užrašų santykis su kitomis užrašų atmainomis (P. Kniūkšta), kodifikacijos ir vartosenos santykis dabartinėje lietuvių kalboje (R. Miliūnaitė), kaip vartotojai supranta sąvoką *bendrinė kalba* ir kaip vertina pačią kalbą (L. Grumadienė, M. Ramonienė), anglų kalbos poveikis televizijų reklamoms (L. Vaicekauskienė), vaikiškoji kalba (L. Kamandulytė, I. Savickienė) ir net kabučių vartoseną (R. Marcinkevičienė). Kalbos konsultacijoms, tiksliau – elektroniniam VLKK konsultacijų bankui, skirtas L. Murinienės pranešimas.

2006 m. Jono Jablonskio konferencija „Bendrinė kalba ir kitos kalbos atmainos“

Konferencijos potėmės apėmė gana platų spektrą: nuo bendrinės kalbos ištakų iki dabarties, aptartos bendrinė kalba ir tarmės, bendrinės kalbos funkcinė sklaida (Rudzevičius 2006: 291). Z. Zinkevičiaus pranešime pateikta gana išsami rašomosios ir šnekamosios lietuvių bendrinės kalbos istorija, teigta, kad bendrinės kalbos ištakų reikėtų ieškoti XIII a. viduryje, karaliaus Mindaugo laikais, P. V. Subačius nagrinėjo „Anykščių šilelio“ politekstą, V. Zubaitienė – kiek ir kokios semantinės informacijos apie lietuvių kalbos žodžius pateikiama senuosiuose žodynuose. R. Koženiauskiene atkreipė dėmesį, kad kalbos kultūros sąvoka turi ir platesnę reikmę, mokant kalbos kultūros reikia neužsidaryti teorinių svarstymų rate. Aptartas bendrinės kalbos ir tarmės santykis (Joniškėlio atvejais) (M. Ramonienė), Kazlų Rūdos šnekta (A. Pupkis), tarmės ir bendrinės kalbos konfliktas (I. Balčiūnienė), kvazistandarto problema (D. Aliūkaitė), temą papildė A. Gritėnienės pranešimas apie augalų pavadinimus tarmėse ir R. Miliūnaitės aptariamų plunksnų pavadinimai mokinių akimis. Potėmėje „Bendrinės kalbos funkcinė sklaida“ skaityti pranešimai apie tarptautinę leksiką terminijoje (A. Čižikaitė), normų paribio reiškinius administracinėje kalboje (P. Kniūkšta, R. Vladarskienė), funkcinų stilių sandūrą spaudoje (A. Leonavičienė), mokymąsi lietuvių kalbos kaip svetimiosios (L. Čubajevaitė).

2007 m. Jono Jablonskio konferencija „Naujieji skoliniai ir jų norminimas“

Ši konferencija buvo skirta „bene judriausiam šiuo metu (2007 m. – aut. past.) leksikos sluoksniui – naujiesiems skoliniams ir juos reguliuojančiai kalbos politikai“ (Bertašavičiūtė 2007: 192). Svarstyta ir pateikta nemažai aktualių klausimų. Vienas iš jų – svetimų kalbų įtaka ir jos kontroliavimas (P. Kniūkšta), kai susiduriama su kitokiomis gyvenimo realijomis: požiūris į rusybes buvo tautos savigydos forma, o naujieji skoliniai iš Vakarų plinta laisvai, nes nesusių su prievarta. Z. Babickienė apžvelgė norminimo aktualijas

lingvistinėje literatūroje, L. Nevinskaitė – kalbos norminimą ir rekomendacijų sklaidą komunikacijos teorijos požiūriu, norminimo klausimai kelti ir L. Vaicekauskienės pranešime „Konservatyvumas ir modernumas skolinių norminimo politikoje“. Atsiliepiant į ankstesnių konferencijų keltus klausimus, konferencijoje kalbėta apie administracinę kalbą (R. Vladarskienė), Europos Komisijos tekstų vertimus (J. Morkus ir E. Zaikauskas), naujuosius skolinius radijo ir televizijos laidose (R. Kanišauskaitė). Trečiajame posėdyje gvildinti specifiniai naujų skolinių vartojimo atvejai: senieji skoliniai dabarties kontekste (L. Kalėdienė), sūrius įvardijantys skoliniai (D. Liutkevičienė), žodžių su dėmeniu *techno*-vartoseną ir norma (J. Mikelionienė), skolinių vartoseną diskusijų forumuose (G. Tamaševičius). Konferencijos metu vyko diskusija „Kalbos norminimas Lietuvoje: poreikiai, priemonės, nuostatos“, joje svarstytos skolinių norminimo ir realiosios vartosenos neatitikimo priežastys, variantiškumas, nesėkmingos kodifikacijos atvejai, svetimžodžių adaptavimo problema, konkretūs naujos kultūros žodžiai, jų vartoseną ir norma (I. Smetonienė, N. Kardelis, S. Drazdauskas, S. Žukas).

2008 m. Jono Jablonskio konferencija „Sociolingvistiniai lietuvių kalbos tyrimai“

Tai jau 16-oji Jono Jablonskio konferencija. Skaitytais pranešimais, rašoma Erikos Jasio-nytės apžvalgoje (2008), siekta paskatinti sociolingvistinius lietuvių kalbos tyrimus, sociolingvistikos temomis sudominti akademinę jaunuomenę, atskleisti įvairius sociolingvistinių tyrimų metodologijos aspektus. Šį kartą perskaityti tik 7 pranešimai, pabaigoje surengta diskusija. Pirmajame pranešime (M. Ramonienė) konferencijos dalyviai supažindinti su tarptautiniu projektu, kurio tikslas – išanalizuoti didžiuosiuose Lietuvos miestuose vartojamų kalbų, kitų kalbos atmainų ir tautinės tapatybės santykį. Kiti pranešimai buvo skirti įvairių kalbos atmainų tam tikriems ypatumams išryškinti. Nagrinėta tinklaraščių kalba (R. Miliūnaitė), manipuliacijos frazeologizmais, kalbos žaidimų galimybės ir iš to kylantis lingvistinių ekspertizų poreikis (R. Koženiauskienė), šnekamajai kalbai būdinga leksika, jos vartoseną ir santykis su lietuvių kalbos žodynais, šnekamosios kalbos žodžių ir jų reikšmių galimas įtraukimas į „Dabartinės lietuvių kalbos žodyną“ (G. Tamaševičius), tarminio kalbėjimo nuostatos (D. Aliūkaitė), vyrų ir moterų kalbos skirtumai (L. Simonavičienė), gestų kalba (D. Mantrimas). „Konferencijos pabaigoje pasidalyta nuomonėmis ir patarimais, kaip vykdyti sociolingvistinius tyrimus“ (Zubaitienė 2008: 322).

2009 m. Jono Jablonskio konferencija „Kalbos variantiškumas ir kalbinės nuostatos“

17-ojoje konferencijoje vėl nemaža dėmesio skirta sociolingvistikos klausimams, supažindinta su naujausiais šios mokslo šakos tyrimais ir rezultatais (Aleksandravičiūtė 2009: 351). Pirmoje dalyje pristatytas bendras lietuvių ir latvių projektas „Baltų sociolingvistika: kalbinė visuomenės savimonė Lietuvoje ir Latvijoje“ (L. Vaicekauskienė, I. Druvieta, L. Lauze, J. Girčienė, L. Nevinskaitė, R. Vladarskienė). Antrajame posėdyje pristatytas kitas projektas – „Kalbų vartojimas ir tautinė tapatybė Lietuvos miestuose“ (M. Ramonienė, K. Geben, L. Kalėdienė, A. Lichačiova). Mokslininkės iš Latvijos pristatė Latvijoje taikomą kalbinių kompetencijų vertinimo sistemą (R. Zauere), aptarė Latvijos bendrojo lavinimo įstaigose vartojamų kreipinių formų ir sociolingvistinių veiksnių koreliacijas (A. Blūmane). Kalbėta ne tik apie tarminius kodus (D. Aliūkaitė ir E. Merkytė), bet ir apie girdinčiųjų ir sutrikusios klausos bendruomenės narių kalbines nuostatas (B. Sušinskaitė), buitinio stiliaus apraiškas viešojoje kalboje ir viešuosiuose užrašuose, politikų kalbose (R. Koženiauskienė, G. Tamaševičius), paliestos ir nepriesaginės moterų pavardės (R. Miliūnaitė).

2010 m. tarptautinė Jono Jablonskio konferencija „Jonas Jablonskis ir bendrinės lietuvių kalbos šimtmetis“

Konferencija skirta 150-osioms Jono Jablonskio gimimo metinėms – atminimui įprasmingi, bendrinių kalbų kūrimosi ir raidos ypatumams aptarti, aktualioms norminimo problemoms ir ateities perspektyvoms nagrinėti (Aleksandravičiūtė 2010). Tarp dalyvių – 7 pranešėjai iš užsienio.

Pirmoje dalyje pasakota apie laiškų ir atsiminimų knygą „Konstancija ir Jonas Jablonskiai“ (J. Jablonskio provaikaitė E. Lukėnaitė–Griciuvienė), J. Jablonskio kalbinę, pedagoginę, mokslinę ir visuomeninę veiklą (A. Piročkinas, V. Labutis, G. Čepaitienė, V. Sakalauskienė, G. Akelaitis, I. Čiužauskaitė, V. Buivydienė, L. Lapinskienė), dėmesį stiliui (R. Koženiauskienė).

Europos bendrinėms kalboms ir jų raidai skirtoje konferencijos dalyje svečiai iš užsienio apžvelgė bendrinės vokiečių kalbos raidą ir dabartinę padėtį (G. Stickel), S. Waltonas supažindino su norvegų rašomosios kalbos kūrėjo I. Aaseno biografija ir darbais, K. Uptonas aptarė anglų kalbos norminimą, Dz. Šulcė – kitų kalbų tikrinių vardų vartojimą latvių kalboje, V. Laugalė – mokyklų pavadinimų norminimo problemas, P. Pällas – estų kalbą reglamentuojančius dokumentus, jo kolegės T. Paet ir T. Rehema – estų „Tarptautinių žodžių žodyno“, vieno populiariausių Estijoje, rengimo istoriją, žodžių klasifikacijos pagal kilmę problemas, išryškino pagrindinius naujojo leidimo patobulinimus.

Taip pat kalbėta apie lietuvių kalbai aktualius dalykus: kaip kito bendrinės kalbos normintojų samprata nuo Jablonskio laikų (R. Miliūnaitė), vardininko taisymo istoriją nuo Jablonskio „Linksnių ir prielinksnių“ iki šių dienų (I. Smetonienė ir B. Dambrauskaitė), studentų kalbos kultūros žinias ir vartosenos įgūdžius (K. Bredelis), mokinių kalbines nuostatas (D. Aliūkaitė ir J. Jončaitė).

2011 m. konferencija nebuvo surengta. Lietuvių kalbos institute įkūrus Bendrinės kalbos skyrių, 2012 m. vėl atnaujinta ir pakaitomis bendromis jėgomis toliau rengiama abiejose institucijose: Lietuvių kalbos institute ir Vilniaus universitete.

2012 m. 19-oji Jono Jablonskio konferencija, skirta „Lietuvių kalbos sintaksės“ šimtmečiui paminėti

Šį kartą konferencija tikslinė, ji skirta 1911 m. Seinuose išleistos Rygiškių Jono (J. Jablonskio) „Lietuvių kalbos sintaksės“ šimtmečiui. Perskaityti penki sintaksės teorijai ir praktikai skirti pranešimai: kalbėta apie žodžių, žodžių junginių ir sakinių vartoseną, aptarti sintaksės raidos polinkiai. Pabrėžta lietuvių kalbos sintaksės, pavadintos dovana lietuvių kalbai, nauda ir svarba mokykloms: iki tol vadovėlių, kuriuose būtų sintaksės dalis, labai trūko.

V. Labutis pranešime „Rygiškių Jono *Lietuvių kalbos sintaksės* I dalies pavyzdžiai, jų šaltiniai, paskirtis, pateikimo būdai“ aptarė 110 puslapių leidinyje pateiktus daugiau nei 2900 pavyzdžių iš šnekamosios ir rašomosios kalbos, dalis jų niekur kitur fiksuoti nebuvo. Apie kalbėtojo intenciją ir antrinių sakinių sudarymą kalbėjo A. Drukteinis, apie būvio raiškos konstrukcijas – R. Miliūnaitė. R. Vladarskienė nagrinėjo sudėtinių prijungiamųjų sakinių norminimą, D. Šveikauskienė išklė problemą, kad lietuvių kalba Europoje yra viena iš mažiausiai kompiuterizuotų. Lietuvoje tekstynų, kuriuose būtų nurodytos ir sintaksinės funkcijos, dar nesukurta, o pasaulyje tokie tekstynai yra labai populiarūs, tad siūlyta rengti lietuvių kalbos sintaksinį tekstyną (Tamašauskaitė 2012: 230–231).

2013 m. 20-oji Jono Jablonskio konferencija „Lietuvių kalbos gyvavimas ir atsinaujinimas šiuolaikinėje visuomenėje“

Spalio 4 d. Lietuvių kalbos institute vyko jubiliejinė 20-oji Jono Jablonskio konferencija, skirta bendrinės kalbos normų ir vartosenos pokyčiams nagrinėti, lietuvių kalbos statusui ir jo įgyvendinimui aptarti. Konferencijoje perskaityta 17 pranešimų. Pirmojo posėdžio pirmoji dalis buvo skirta kalbininko Jono Jablonskio gyvenimui ir veiklai, lietuvių valstybinės kalbos funkcionavimui, kalbos politikai aptarti. Kalbėta apie kalbos ugdymo gaires, pabrėžta, kad J. Jablonskį reikia matyti kaip vientisą modernią asmenybę, mokslininką, kuris normindamas visada rėmėsi žmonių kalba (J. Klimavičius), kalbėta apie bendrinę kalbą ir jos sampratos pokyčius (L. Kalėdienė), kalbos politiką šiuolaikiniame daugiakalbiame ir įvairiatėpiame pasaulyje (D. Vaišnienė), Vilniaus, Šalčininkų rajonų gyvenamųjų vietų vardų, vandenvardžių kilmę ir asmenvardžių rašymą (K. Garšva). Antroje dalyje nagrinėta frazeologija, kuri rodo ypatingą lietuvių kalbos stilistinę gyvastingumą (R. Koženiauskiene), intertekstualumas reklamoje (I. Smetonienė), kalbos pokyčiai žiniasklaidoje (R. Dobržinskienė, I. Nanartonytė), kontaminaciniai dariniai dabartinėje vartosenoje (R. Miliūnaitė). Antroje konferencijos dalyje aptartos administracinės kalbos leksikos naujovės (R. Vladarskienė), administracinių tekstų vertimo problemos (A. Leonavičienė ir D. Liepuoniūtė), tarptautinių žodžių prisitaikymo kurioje nors kalboje principai (Dz. Šulce), du pranešimai skirti „Bendrinės lietuvių kalbos žodynui“ (D. Murmulaitytė, A. Tamulionienė). Atskira posėdžio dalis skirta kalbos reiškinių vertinimo ir sintaksės klausimams: reiškinių vertinimo laipsniams (L. Murinienė), teisės dokumentų sintaksės bruožams (L. Pečkuvienė ir G. Čepaitienė), pasakymo *tikėti į ką* vartosenai ir vertinimui, vengtiniams vietininkams daikto požymiui reikšti (V. Valskys). Pranešėjas teigė, kad dabartinėje vartosenoje pasakymai su vietininku gana gausūs ir produktyvūs, todėl kvietė svarstyti, ar aptariamoms konstrukcijoms iš tiesų vengtinos (Tamulionienė 2013; Urnėžiūtė, Valskys 2013).

2014 m. 21-oji tarptautinė Jono Jablonskio konferencija „Šiuolaikinės kalbos tyrimai ir problemos“

Konferencijos tematika labai plati, siekta suburti visų kalbotyros sričių tyrėjus. Konferencija skirta fonetikos, leksikos, gramatikos, sintaksės, stilistikos ir retorikos sričių tyrimams bei problematikai, taip pat normų kaitai dabartinėje kalboje aptarti (Tamulionienė 2014). Joje dalyvavo pranešėjai iš įvairių Lietuvos ir užsienio institucijų, perskaityti 27 pranešimai. Plenarinio posėdžio dalyviai išklusė pranešimus apie fonologijos mokslo sampratą (A. Andronov), stilių kaip kalbos ženklą (J. Bartmiński), estų kalbos išlikimą ir plėtrą (B. Klaas-Lang), pokalbių pabaigas latvių kalboje (L. Lauze). Vėliau dalyviai išsiskirstė į keturias sekcijas. Pirmoje aptarti augalinės kilmės personažų vardai šiuolaikinėje lietuvių vaikų prozoje (A. Gritėnienė), bibliinių vardų norminimo problemos (B. Gudelienė), vardažodžių kirčiavimo ypatumai Vilniaus šnekamojoje kalboje (J. Urbanavičienė), mentalinių veiksmažodžių pragmatiškėjimas (J. Liauksminienė), italų kalbos žymimojo artikelio semantinis žemėlapis (A. Keturakis), kokią vietą užima žodis, kuriant šiuolaikinių politikų įvaizdį (M. Stasilo). Antroje sekcijoje kalbėta apie vertinimo laipsnį „vengtina“ (R. Miliūnaitė), ortoepijos problemas latvių kalboje (Dz. Šulce), lydymuosius tekstus Latvijos ir Lietuvos filologų darbų rinkiniuose (D. Laiveniece), aukštesniųjų klasių mokinių tinklaraščių kalbą (A. Tamulionienė), intensyvaus prielinksnio *dėl* konstrukcijų plitimo administracinėje kalboje priežastis (R. Vladarskienė), keltas klausimas, ar vis dar aktualus Didžiųjų kalbos klaidų sąrašas (E. Rimkutė). Trečioje sekcijoje nagrinėtos eksperimentinių prozodijos tyrimų naujovės – šiaurinių žemaičių telšiškių priegaidžių analizė (E. Švageris), antriniai predikatai pozicijos konstrukcijose (B. Riaubienė), lygintos anglų ir lietuvių kalbų žodžių junginių ir žodžių sekos (L. Vilkaitė), savų ir skolintų žodžių terminologinė sinonimija literatūros stu-

dijose (A. Helviga), estų studentų tekstyno ypatumai (K. Sõrmus), teksto perrašymo metodas ir aklasis teksto rinkimas (S. Makarova). Ketvirtosios sekcijos pranešimuose aptarti retorikos ypatumai: išplėtotoji metafora kaip argumentavimo priemonė žiniasklaidoje (R. Koženiauskiene), sinekdochos funkcija reklamos tekstuose (I. Smetonienė), nuomonių lyderių samprata ir funkcijos (D. Liepinytė-Kytrienė), pertarų vartojimas sakytinėje lietuvių kalboje (L. Kamandulytė-Merfeldienė ir P. Godliauskas), apžvelgta precedentinių fenomenų teorija bei pagrindinės jos sąvokos, apibrėžiamas jos santykis su intertekstualumo teorija ir diskurso analize (S. Amankevičiūtė).

2015 m. 22-oji Jono Jablonskio konferencija „Lietuvių kalba šiuolaikinėje mokykloje“

Konferencijos tema labai aktuali, skirta mokinių kalbos, kalbinių nuostatų tyrimams, taip pat mokymo ir vertinimo ypatumams aptarti, todėl pranešimų paklausti ir diskusijose dalyvauti atvyko svečių iš Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto, Švietimo ir mokslo ministerijos, Nacionalinio egzaminų centro, taip pat mokytojų lituanistų iš įvairių Lietuvos mokyklų (Labanauskienė 2015; Tamulionienė 2015). Kalbėta apie norminės tarties ir kirčiavimo mokymą (L. Kalėdienė), Pietryčių Lietuvos moksleivių šnekamąją kalbą ir jos vertinimą (K. Garšva), retorinę argumentaciją mokykloje ir samprotaujamojo rašinio kūrimą (R. Koženiauskiene), kvapą šiuolaikinėje lietuvių vaikų prozoje ir lietuvių kalbos pamokose (A. Gritėnienė), grožinio teksto suvokimą ir skaitymo patirtis (A. Jovaišienė ir K. Bredelis), programinės ir aparatinės įrangos defektus, darančius neigiamą poveikį mokinių kalbos kultūrai (G. Grigas ir T. Jevsikova), dvejybinių linksnių vartoseną abiturientų rašiniuose (S. Labanauskienė), būdingiausias rašybos klaidas aukštesniųjų klasių mokinių tinklaraščiuose ir rašiniuose (A. Tamulionienė), rašinių vertinimo sistemą bendrojo lavinimo mokykloje (Z. Nauckūnaitė), latvių kalbos rašybos probleminių klausimų mokymą mokykloje (Dz. Šulce). Kelti klausimai, kokį mokinį ugdo lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas (S. Vasiliauskas), kas tobulintina lietuvių kalbos ir literatūros egzamino rašinių vertintojų darbe (R. Miliūnaitė), viešojo kalbėjimo įskaita ar kreivų veidrodžių karalystė (R. Urnėžiūtė). Konferencijos pabaigoje, išklauius visus pranešimus, vyko diskusija „Stiliaus samprata mokykloje: žinome, kad nieko nebežinome?“ (I. Smetonienė, V. Dailidienė, V. Lissauskiene, K. Bredelis).

2016 m. 23-oi tarptautinė Jono Jablonskio konferencija „Reikšmė kalboje ir kultūroje“

Susitelkta į iki šiol mažiausiai akcentuotą J. Jablonskio tyrimų sritį – semantiką. Todėl pirmą kartą konferencijos istorijoje dėmesys dvi dienas buvo koncentruojamas į semantikos problemas senojoje raštijoje, tarmėse, bendrinėje kalboje, taip pat į kultūrinių reikšmių aspektus. Renginyje dalyvavo 69 tyrėjai iš įvairių pasaulio šalių: Austrijos, Čekijos, Italijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Rusijos, Švedijos, Šveicarijos ir Vokietijos. Taip pat iš skirtingų Lietuvos institucijų. Per konferenciją dalyviai dirbo 4-iose sekcijose: Bendrinės kalbos, Dialektologijos, Etnolingvistikos ir Senosios raštijos. Plenariniuose pranešimuose buvo aptariamose skirtingos ir plačios temos. Jas pristatė pakviesti mokslininkai iš Lietuvos ir užsienio, kiekvienas iš jų reprezentavo vieną iš konferencijos sekcijų: J. Bartmiński atstovavo Etnolingvistikos sekcijai, P. U. Dini – Senosios raštijos sekcijai, D. Mikulėnienė – Dialektologijos sekcijai, A. Smetona – Bendrinės kalbos sekcijai. J. Bartmiński pristatė savo metodologiją, kurios esmė yra pasaulio vaizdas kalboje; P. U. Dini kalbėjo apie sunkumus verčiant Martyno Liuterio „Mažąjį katekizmą“, minėjo, kad reikia tirti visomis baltų kalbomis atliktus vertimus, juos reikia lyginti su šaltiniu ir tarpusavyje, taip pat su kitais susijusiais tekstais; D. Mikulėnienė pristatė J. Jablonskio tarmėtyrines pažiūras, kaip jis žiūrėjo į tarmes ir kaip jas vertino; A. Smetona kėlė tokius klausimus: kaip šiandieniniai norminimo postulai dera su J. Jablonskio mokymu? ar dar liko šiandieniniame norminimo darbe J. Jablonskio

kalbos moderninimo dvasios ir principų, o gal pripažįstame J. Jablonskio svarbą tam tikru istoriniu momentu ir pamirštame?

Bendrinės kalbos sekcijoje kalbėta apie reikšmių kitimą ir slinktis, naujadarus (I. Migla, R. Mikelionytė, R. Miliūnaitė, D. Murmulaitytė, R. Stunžinas, J. Vaskelienė, A. Veisbergs, J. Zabarskaitė), atskirų bendrinės kalbos veiksmažodžių semantiką (A. Gaidienė, L. Vaičiulytė-Semėnienė), konceptualizavimą bendrinėje kalboje (D. Aliūkaitė, A. Gritėnienė, V. Sakalauskienė), reikšmių pateikimo žodyne problemas (D. Liutkevičienė, J. Lubienė), aktualizuotąją raišką viešajame diskurse (R. Baranauskienė).

Dialektologijos sekcijoje aptartos tam tikrų tarminių žodžių reikšmės (P. Grablunas, A. Leskauskaitė, J. Lubienė ir D. Pakalniškienė, A. Stafecka), kitos dialektologijos problemos ir naujaisi tyrimai (R. Bakšienė, M. Jankowiak, V. Kardelis, V. Meiliūnaitė, Ch. Schneider, F. Sommer), gilintasi į garsų reikšmes ir kirčiavimo modelius (I. Isaev, L. Murinienė, J. Niewulis-Grablunas, V. Ragaišienė, E. Trumpa).

Senosios raštijos sekcijos dalyviai didelį dėmesį skyrė atskirų leksemų reikšmėms senuosiuose raštuose (E. Andronova, A. Cerri, B. Maskuliūnas, N. Ostrowski, J. Wiśnioch). Du pranešimai buvo skirti baltistikos problemoms (D. Ardoino, I. Lemeškin). Keli tyrėjai diskutavo dėl įvairių leksikografinių problemų (Ch. Schiller, A. Trumpa, V. Zubaitienė), skaityti ir kiti su semantika ir senaisiais raštais susiję pranešimai (K. Dambrauskas, D. Jakulytė, M. Šinkūnas, J. Pajėdienė, S. Piccini, L. Plaušinaitytė, P. Vanags).

Etnolingvistikos sekcijoje kalbėta apie etnolingvistikos mokyklas (S. Talstaja, A. Gudavičius), atskiras etnolingvistikos problemas konceptų aprašuose (S. Niebrzegowska-Bartmińska), žodynuose (Z. Sawaniewska-Mochowa), klausytasi konkrečių konceptų analizių (M. Bogdzevič, S. Papaurėlytė, M. Smetona, I. Smetonienė).

Antros dienos posėdžiuose nagrinėtos konkrečios problemos: (ne)mandagumo raiška nusikaltimų diskurse (S. Jakimovienė), velnio pavadinimai tarmėse ir tautosakoje (B. Jasiūnaitė), SVETIMAS ir SAVAS aukštaičių vilniškių tarmėje (D. Kardelytė-Grinevičienė), Europos institucijų diskurso pozityvusis patosas (R. Petrauskaitė), Krokuvos etnografijos muziejaus dokumentų duomenų panaudojimo mokslo reikmėms būdai (D. Rak, M. Rak), prietarų ir patarlių reikšmė rekonstruojant socialinį žmonių gyvenimą, papročius, prietarus ir vertybines nuostatas (M. Tolstaja, K. Rutkovska) (Judžentytė 2016).

2017 m. 24-oji Jono Jablonskio konferencija „Skaitmeniniai kalbos ištekliai, jų plėtros kryptys ir panaudos galimybės“

Šių metų konferencija buvo skirta kalbų ir skaitmeninių technologijų sandūroje kylančioms problemoms, su kuriomis susiduriama plėtojant skaitmeninius išteklius ir kuriant bendrąją skaitmeninę rinką. Konferencijoje dalyvavo pranešėjai iš įvairių Lietuvos ir užsienio institucijų.

Konferencijoje skaityti pranešimai apie gyvąją kalbą dirbtiniame prote (A. Saudargas), gimtosios kalbos technologijų padėtį, kiekybiškai įvertinant ekonominius, socialinius ir lingvistinius kalbos politikos padarinius skaitmeniniame amžiuje, Europos Sąjungos informacinių ir ryšių technologijų politiką (R. Rivera), rašytinę ir sakytinę lietuvių kalbą įprastoje ir elektroninėje terpėse (L. Telksnys). Pristatytos šneka valdomos paslaugos LIEPA (A. Valotka ir G. Navickas), skaitmeniniai lietuvių kalbos ištekliai (J. Zabarskaitė, S. Šermukšnis, D. Budriūnaitė), Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas (R. Miliūnaitė), Lietuvos vietovardžių geoinformacinė duomenų bazė (L. Bilkis), kalbėta apie naujažodžių darybos tyrimus, perspektyvas, kaip tirti ryškėjančius naujažodžių darybos reiškinius (D. Murmulaitytė), taip pat kalbėta apie lietuvių šneka valdomų paslaugų padėtį ir perspektyvas, lietuvių šneka valdomų paslaugų kūrimo ir jų panaudojimo plėtros darbus (L. Telksnys ir G. Navickas), lietuviško balso sintezės dabartį ir perspektyvas (P. Kasparaitis

ir G. Skersys), tekstynų lingvistiką ir du anotuotus lietuvių kalbos tekstynus (E. Rimkutė, A. Bielinšienė, L. Buazu, J. Kovalevskaitė, I. Bumbulienė, T. Krilavičius, J. Mandravickaitė, L. Vilkaitė). G. Judžentytė ir V. Zubaitienė, remdamosi Vilniaus universitete kuriamu Studentų rašto darbų tekstynu, kalbėjo apie akademinės kalbos frazių struktūrą ir semantiką.

Paskutiniame konferencijos posėdyje „Automatizuota kalbos sandaros ir tekstų analizė“ išklaustyti pranešimai apie naujausius mašininio vertimo laimėjimus, įvairių institucijų vykdomus projektus, taip pat naujus proveržius naudojant neuroninį mašininį vertimą (D. Ralys), naujos kartos kompiuterinės lietuvių kalbos morfologijos kūrimą, žodžių morfologinę analizę bei sintezę, intelektualią tekstinės informacijos paiešką (V. Dadurkevičius), gramatikos skaitmeninimą (D. Šveikauskienė ir V. Šveikauskas), konferencija baigta M. Šinkūno pranešimu apie Biblijos vertimų istorijos tyrimų automatizavimą ir vizualizaciją (Tamulionienė 2017).

2018 m. 25-oji tarptautinė mokslinė Jono Jablonskio konferencija „Variantiškumas kalbose ir jų atmainose“

Konferencija pritraukė net 66 dalyvius, daugiau nei pusė jų – iš užsienio. Kaip „Gimtosios kalbos“ spalio numeryje rašė konferencijos organizatorė Gintarė Judžentytė, „atsižvelgiant į dabartines kalbotyros aktualijas ir tendencijas, Jablonskio konferencija siekta: 1) pakviesti įvairių kalbos lygmenų variantiškumo aspektais besidominčią tarptautinę lingvistų bendruomenę į akademinį dialogą; 2) nutolti nuo siauros kalbos norminimo problematikos, praplėsti mokslinių interesų sritį ir telktis ties kalbos variantiškumo tyrimais“ (Judžentytė 2018: 20). Konferencijos rengėjai atkreipė dėmesį, kad variantiškumas patenka ir į paties Jablonskio darbų sritį, tik iki šiol jis dažniausiai buvo akcentuojamas iš kalbos norminimo perspektyvos. Siekta pasižiūrėti, su kokiais sunkumais galėjo susidurti Jablonskis ir kaip kalba varijuoja šiais laikais, todėl „į konferenciją stengtasi pritraukti pranešėjų, kurie analizuotų variantiškumo klausimus ir problemas, aktualias ir kitose kalbose, ne tik lietuvių. Taip tikėtasi įgyvendinti dar vieną konferencijos siekį – pasižiūrėti, su kokiomis problemomis susiduriama norminant kalbas kitose šalyse, kokios universalijos būdingos skirtingoms kalboms“ (Judžentytė 2018: 20). Konferencijos dalyviai atvyko iš įvairių šalių (Alžyro, Italijos, Japonijos, Kinijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Nigerijos, Rusijos, Suomijos, Švedijos, Šveicarijos, Ukrainos, Vokietijos) ir iš įvairių Lietuvos institucijų (Klaipėdos universiteto, Lietuvių kalbos instituto, Šiaulių universiteto, Vilniaus universiteto, Vilniaus universiteto Kauno fakulteto ir Vytauto Didžiojo universiteto). Darbas vyko keturiuose sekcijose: Bendrinės kalbos, Fonologijos ir dialektologijos, Etnolingvistikos, Senosios raštijos.

Plenariniame posėdyje kalbėta apie J. Jablonskio darbų įtaką lingvistiniams diskursams, jo įvaizdį kaip kalbininko, mokytojo, bendrinės kalbos tėvo (D. Mikulėnienė), Martyno Liuterio „Mažojo katekizmo“ (arba „Enchiridiono“) formą *ainawijdi* (P. U. Dini), sąvoką *kaltūnas* lenkų ir lietuvių kalbose ir kultūrose (Z. Sawaniewska-Mochowa ir M. Kasner), frazeologizmų variantiškumą latvių kalboje (I. Migla).

Bendrinės kalbos sekcijos pranešimuose nagrinėtas lietuvių kalbos pastoviųjų junginių gramatinis variantiškumas (A. Bielinšienė, J. Kovalevskaitė, E. Rimkutė ir L. Vilkaitė-Lozdienė), infantilioji kalba, išryškėjusi elektroniniame diskurse (R. Miliūnaitė), akademinės kalbos frazių vartojimas gamtos ir biomedicinos dalykų studentų bakalauro baigiamuosiuose darbuose (L. Plaušinaitytė), aukštųjų mokyklų studentų požiūris į anglų kalbos variantus ir jų tarpkultūrinį supratimą (Z. Xi), konstrukcijos su nelinksniuojamais dalyviais, turinčiais baigmenis *-ot(ies)* ir *-am(ies)/-ām(ies)* latvių kalboje (A. Kalnača ir I. Lokmane), santykinė atributinių būdvardžių tvarka (J. Okami), veiksmažodžių su kintamosiomis būtojo laiko ir antrojo tipo dalyvių formomis paradigmos anglų kalboje (E. Shekhtman), baltų kalbų veiksmažodžio variavimo lygiai ir šaltiniai (J. Korostenskienė), chaki spalva dabartinėje lietuvių (rašto) kalboje (L. Vaičiulytė-Semėnienė), kalbos žargono priesaginiųrieveiksmių

variantiškumas (R. Kudirka), paronimų vaidmuo norminėje kalboje (I. Urbanoviča), ypatybių pavadinimai Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne (A. Aleksaitė), anglų kalbos įtaka socialinėje medijoje (S. E. Nwachi), anglų folklorinių tekstų archetipiniai bruožai (L. Tatarenko), kiekybiniai indikatoriai rašytinių tekstų funkcinė stilių analizėje (J. Mandravickaitė), svetimų kilmės daiktavardžių morfologinis įforminimas (S. Vaičiakauskienė), A. Vitale diskutavo dėl žodžio *hostis* transformacijos, „privataus“ ir „viešo“ prieš baltų ir slavų kalbose.

Dialektologijos ir fonologijos sekcijoje aptarti taisyklingos kalbos bruožai paprastojo kalbos bendruomenės nario vertinimu (D. Aliūkaitė), tarminių požymių tvarumas ir jų raiška lietuvių kalbos kvazistandartuose (D. Mikulėnienė), Anglijos šiaurės rytų dialektų leksinė sistema 2000–2010 m. (M. Kolisnyk), lietuvių kalbos varijavimas ir pokyčiai (Ch. Schneider), prancūzų kalbos anglų-normanų dialekto formavimasis (Y. Višenskaja), lietuvių kalba paribio arealuose (N. Tuomienė), ar susišneka dabar dziedulis su anūku Punsko krašte (J. Niewulis-Grablunas), šiaurės žemaičių patarmės somatonimai (J. Lubienė ir D. Pakalniškienė), latvių kalbos balsių tyrimai (S. Čeirāne ir I. Indričāne), ką individuali fonetinė variacija gali paaiškinti apie fonologiją (M. Nakamura), energetinės paradigmos (A. Kalyta), poziciniai /l/ variantai norminėje latvių kalboje (J. Taperte), daiktavardžiai Varmijos ir Mozūrijos dialektuose (E. Grzeškiewicz), lietuvių bendrinės kalbos labializuotųjų ir nazalizuotųjų balsių kokybės tyrimas (E. Ledichova), intonacijos vienetų kintamumo ir suvokimo priklausomybė nuo padėties (I. Gorbačiova).

Etnolingvistikos sekcijoje analizuota žodžio reikšmė ir jos kultūrinės konotacijos remiantis sąvoka *žemė* (K. Rutkowska), *mirties* variantiškumas (M. Smetona), *tiesos* konceptualizavimas (I. Snukiškienė), *gėdos* suvokimo modeliai (M. Bogdzevič), žodžiai *laumė* ir *ragana* lietuvių kalboje (J. Vaskelienė), velniavardžiai, kilę iš luomo ar tautybės pavadinimo (B. Jasiūnaitė), *karvės*, *jaučio*, *veršio* pavadinimai ir jų motyvacijos įvairovė (Ž. Šalaviejūtė), žmogaus vertinimas lietuvių tarmių paremijose (V. Sakalauskienė), rusų, slovėnų ir lietuvių biblinė frazeologija (J. Konickaja), natūralioji įvairovė kaip etnolingvistinio daugialypiškumo šaltinis (M. Abdennour), Latgalos ir Lietuvos pavardžių paralelės (A. Stafecka), Lenkijos dialektų frazeologijos variantiškumas (A. Tyrpa).

Senosios raštijos sekcijoje konferencijos dalyviai klausė pranešimų apie lietuvių kalbos patarlės *Dievas davė dantis, Dievas duos ir duonos* lingvistinę biografiją (D. Ardoino), N + N junginius Donelaičio tekstuose (A. Cerri), veiksmažodžių tiesioginės nuosakos esamojo ir būtojo laiko daugiskaitos 1-ojo ir 2-ojo asmens galūnių *-am*, *-at* ir *-ahm*, *-aht* vartojimą XVII a. latvių kalbos raštuose (J. Wiśniach), onimų rašybos variantus nepublikuotuose XVIII–XIX a. latvių kalbos tekstuose (I. Jansone), lotynų kalbos interferencijos pokyčius XV a. Prancūzijoje (I. Borbenčiuk), lotynų kalbos vartojimą ir jo atspindžius lietuvių autorių kūrinuose (C. Barna), atematinį veiksmažodžių asmenavimą XVI a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės reformatų lietuviškuose raštuose (K. Dambrauskas), nereikšminių jungtukų *kad* ir *jog* funkcijas XIX a. raštuose, parašytuose rytų aukštaičių patarme (R. Rinkauskienė), Maironio „Pavasario balsų“ kalbos redagavimo istoriją (J. Venskienė).

Baigiamajame plenariniame posėdyje kalbėta apie variantiškumą ir jo svarbą Latvijos raštijos ankstyvojo laikotarpio istorijai (P. Vanags), sinonimijos ypatumus konceptuose (I. Smetonienė), arealinę tipologinę lietuvių kalbos tarmių kompleksumą (V. Kardelis).

2019 m. 26-oji tarptautinė mokslinė Jono Jablonskio konferencija „Kalbinė įvairovė šiuolaikiniame pasaulyje: kalbos galia ir prestižas“

Konferencijos tema taip pat labai plati, „organizatoriai tarptautinę akademinę bendruomenę sukvieta diskutuoti apie kalbinę įvairovę kalbose, tarmėse ir kalbinėse bendruomenėse, kalbų vartosenos ypatumus ir norminimą, kalbos normų kaitą, bendrinės

kalbos ir tarmių bei kitų kalbos atmainų santykius, Europos kalbų politikos ir planavimo tendencijas, kalbos galią ir prestižą, pažangių lingvistinių įrankių ir elektroninių paslaugų kūrimą, skaitmeninių kalbos išteklių naudą ir kita. Šiais klausimais dalyviai iš 15 valstybių perskaitė 45 pranešimus“ (Jaroslavienė, Judžentytė-Šinkūnienė 2019: 1). Pirmasis plenarinis posėdis aprėpė aktualias kalbos politikos temas. Ypač svarbus buvo Europos nacionalinių kalbos institucijų federacijos viceprezidentės, Danų kalbos technologijų komiteto pirmininkės, buvusios Danų kalbos valdybos direktorės S. Kirchmeier pranešimas, kuriame ji supažindino su Federacijos veikla, apžvelgė Europos kalbų politikos klausimus, politikos planavimo tendencijas ir kalbos technologijų plėtojimo Danijoje ir kitose Europos šalyse būklę. Jos pranešimas paneigė tuo metu Lietuvoje skleistus naratyvus, kad kalba reglamentuojama tik Lietuvoje, kitose Europos šalyse norminimas ir kalbos politika paliekama savieigai. „Remdamasi vieno naujausių tyrimų rezultatais, dr. Sabine Kirchmeier nurodė, kad 21-oje Europos valstybėje kalbos reglamentuojamos konstitucija, kalbos įstatymu ir (arba) kitais dokumentais. Reglamentavimo skirtumai priklauso nuo istoriškai susiklosčiusių aplinkybių ir tradicijų, nuo bendrinių kalbų susiformavimo ir kitų ypatumų“ (Jaroslavienė, Judžentytė-Šinkūnienė 2019: 3). F. Hinskensas supažindino su bendrinės olandų kalbos praeitimi ir dabartimi, atkreipė dėmesį į sparčiai besikeičiančias kalbos normas ir į tai, kaip kalba reguliuojama įstatymais. A. P. Kristinssonas pasakojo apie dabartinės islandų kalbos situaciją, aptarė kalbos politikos Islandijoje svarbą ir visuomenės informavimo būtinumą bei kalbos puoselėjimo priemonių prieinamumą ir sklaidą, pabrėžė kalbos technologijų, skaitmeninių ir kitų pažangių įrankių poveikį ir reikšmę puoselėjant gimtąją kalbą ir stiprinant kalbos prestižą.

Kituose keturiuose posėdžiuose aptarta kalbos svarba tautai, remiantis katalonų kalbos istorijos pavyzdžiu (P. U. Dini), preskriptyvizmas ir moksliskumas lingvistikoje (A. Valotka), būdvardžių vartosena psicholingvistikos požiūriu ir jų varijavimas prancūzų kalboje (N. Dankova), formalusis lietuvių kalbos daiktavardžių linksniuochių pagrindas (J. Pakerys ir I. Rudaitis), kaip atgaivinti nykstančią kalbą ir kaip pritaikyti kultūrą bei meną siekiant vėl pažadinti kalbos galią (D. Z. Kumar), nagrinėtos žemaičių ir pietų aukštaičių kalbinės nuostatos bei jų paradoksai, vietinių variantų gyvybingumas (D. Aliūkaitė), Visagino bendruomenės kalbinio tapatumo ir požiūrio klausimas bei su tuo susijusios realijos (I. Dabašinskienė), kalbinio variantiškumo žymėjimas žemėlapiuose (Ch. Schneider ir V. Kardelis), kalbų vartojimas paribio arealuose (N. Tuomienė). Konferencijoje pristatyta lietuviško balso statistinė parametrinė sintezė (P. Kasparaitis ir M. Beniušė), anglų kalbos smulkiosios tautosakos tipinių fonokonceptų aprašas (L. Tatarenko). Pranešimuose analizuota pasikartojimo kalbiniame diskurse kategorija (Z. Pakholok), žodyninės apibrėžtys, teorinės bei praktinės jų problemos (S. Jėrāne), specifiniai kalbiniai ir nekalbiniai aspektai, turintys įtakos stiliaus generavimo procesui (Y. Vyshenskaya), slavizmų ir hibridų įvairovė Motiejaus Valančiaus „Patarlėse žemaičių“ (A. Smetonienė).

Antrosios dienos plenariniame posėdyje B. Klaas-Lang pristatė estų kalbos politikos ir tvarumo klausimus aukštojo mokslo srityje, R. Miliūnaitė – lietuvių bendrinės kalbos padėtį Europos bendrinių kalbų dinamikos kontekste postandartizacijos laikotarpiu, I. Smetonienė pateikė, ką reiškia lietuviui konceptas *kalba*, kaip per kalbą galima perduoti papročius, neatsižvelgiant į asmens gyvenamąją vietą.

Kituose antros dienos posėdžiuose nemaža dalis pranešimų buvo skirta eksperimentinei fonetikai (A. Kalyta, M. Kutsenko, V. Artjomenko ir S. Čėirāne, E. Riekhakaynen ir I. Telova), atskiriems kalbos klausimams. Tai periferinės liaudies pasakos kaip kalbinis ir motyvacinis išskirtinumas (M. Gavurová), lietuvių kalbos priešdėlis *su-* ir klasikinės graikų kalbos priešdėlis *συv-* (C. Barna), Raseinių geolekto formavimosi ypatumai (D. Dambrauskienė), aukštaičių šnektose ‘*tol’* kartais tampa ‘*arti*’ (G. Judžentytė-Šinkūnienė), panevėžiškių tikriniai vardai (K. Garšva).

Septintajame posėdyje pristatyti stendiniai pranešimai. Baigiamajame konferencijos posėdyje susitelkta į mokyklinę lituanistiką: diskutuota dėl lietuvių kalbos ir literatūros

brandos egzamino kaitos būtinumo, supažindinta su naujausių tyrimų rezultatais ir įžvalgomis dėl mokinių nuostatų ir kitų kalbų poveikio mokinių lietuvių kalbai, aptartas ryšys tarp kalbos vartojimo, mokymo ir mokymosi (Z. Nauckūnaitė, N. Poderienė ir S. Vaičiakauskienė, A. Tamulionienė). Šiame posėdyje išklausti dar du kalbos problemoms skirti pranešimai: L. Murinienės — apie juridinių asmenų pavadinimus ir jų kalbinį normiškumą ir A. Aleksaitės — apie emocijų-ekspresinę leksiką Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne.

2022 m. 27-oji tarptautinė mokslinė Jono Jablonskio konferencija „(Kalbos) variantiškumas, kaita, standartizavimas“

Konferencija įvyko po dvejų metų pertraukos. Siekta tęsti 25-osios Jono Jablonskio konferencijos tematiką: toliau gilintis į variantiškumo problemas, greta gvildenant kitus su tuo susijusius aspektus – kalbos kaitą ir standartizavimą. Konferencijoje spręsti įvairūs klausimai: kalbinė įvairovė kalbose, tarmėse ir kalbinėse bendruomenėse; kalbos kitimai; kalbos vartosenos ypatumai ir norminimas; bendrinės kalbos ir tarmių bei kitų kalbos atmainų santykiai; kalbos politikos ir standartizavimo aktualijos. Į konferenciją įtraukta ir kalbos technologijų sritis, taip pat kalbos ir tapatybės klausimai (Judžentytė-Šinkūnienė 2022: 27). Renginyje tiesiogiai ir nuotoliu dalyvavo 27 tyrėjai iš užsienio ir 22 iš Lietuvos institucijų, dirbta 5 sekcijose: Dialektologijos ir fonologijos, Kalbos ir tapatybės, Kalbos įvairovės ir standartizavimo, Senosios raštijos ir kalbos raidos, Variantų ir normų. Pirmajame plenariame posėdyje išklausti pranešimai apie probleminius kalbos kaitos ir standartizavimo ryšius (P. Cuzzolin), kalbos standartizavimo modelį, daugiakalbystės vietą kalbos standartizavimo tekste (N. McLelland).

Dialektologijos ir fonologijos sekcijoje gvildinti empirinės dokumentacijos reikalai, probleminiai korpuso formavimo aspektai (V. Kardelis), svarstyta, ar galima rasti tarmiškumo archyvuose teismo dokumentuose (Ch. Schneider), aptarta Kauno marių teritorijoje buvusių kaimų gyventojų kalba (Ž. Šidlauskas), pietų žemaičių raseiniškių tarmiškos ypatybės (D. Dambrauskienė), šiaurės žemaičių patarmės somatonimai (J. Lubienė ir D. Pakalniškienė), lietuvių ir lenkų kalbų sąveika Rodūnios apylinkėse (N. Tuomienė), akustinė lietuvių ir latvių kalbų kirčio struktūra (E. Švageris), trijų giminių sistema Rytų Kampanijos tarmėje (G. Visco).

Kalbos ir tapatybės sekcijoje aptarta *demokratijos* samprata (I. Smetonienė), su Kalėdomis susijusi Rytų Lenkijoje vartojama leksika ir tradicijos (D. K. Rembiszewska), *patriotizmo* samprata taikos ir karo sąlygomis (M. Smetona), Baracko Obamos kaip charizmatiško politiko įvaizdis žiniasklaidoje (M. Boičenko), Lietuvos diasporos Rytuose ir jų tapatybė: Užvolgio ir Kazachstano atvejai (L. Vilkienė), ką Lenkijos dzūkai mano apie savo kalbą, kokia kalba kalbėdami jie jaučiasi geriausiai (P. Grablunas ir J. Niewulis-Grablunas). Wandalino Scukiewicziaus mokslinį paveldą kaip naują tiriamąją medžiagą slavų ir baltų kalbų bendruomenei Lietuvos, Baltarusijos ir Lenkijos pasienyje tirti pristatė K. Konczewska.

Senosios raštijos ir kalbos raidos sekcijoje nagrinėta prūsų kalba (P. U. Dini, I. Lemeškin), lietuvių leksikos kaita XIX ir XX a. sandūroje (V. Zubaitienė), dabartinės ir bendrinės lietuvių kalbos žodynų raida nuo XIX a. pabaigos iki XXI a. (V. Sakalauskienė), Giuseppe Mezzofanti rankraštiniame archyve rasto kūrinio „Poesia in lingua Biruta“ autorystė (D. Ardoino), Latvijos namų pavadinimai (A. Trumpa), Kiprijono Lukausko rankraščio sudėtinės dalys ir pamokslas „Kada wisa łaymibe Kiemioniszku Žmoniu...“ (J. Pajėdienė).

Kalbos įvairovės ir standartizavimo sekcijos pranešimų temos apėmė nuo teorinių įžvalgų iki praktinių dalykų. Kalbėta apie Vilniaus ir Kauno konkurenciją jaunųjų aukštaičių ir žemaičių mentaliniuose žemėlapiuose (D. Aliūkaitė), Podhalės tarmę (A. Mlekodaj), dvikalbės Maltos situaciją ir vietinės kalbos kelią iki standarto (J. M. Brincat), valstybinės

lietuvių kalbos šimtmetį (A. Antanaitis), kalbos vartojimą remiantis ekonomiškumo principu (I. Urbanoviča), kalbos funkcionalumo kriterijų ir jo svarbą kodifikacijoje (A. Drukteinis), Latvių kalbos agentūros kalbos konsultantų patirtį (E. Zilgalve).

Variantų ir normos sekcijoje gilintasi į asmenvardžių ir augalų pavadinimų ryšį (L. Balode), Lietuvos vardyno variantus ir normas (K. Garšva), dalyvių formų vartojimą lietuvių sakytinėje kalboje (J. T. Ramonaitė), kodėl ir kada kalbantysis renkasi „sušvelnintą“ santykio su objektu raišką (L. Vaičiulytė–Semėnienė), žodyno mokymo klausimus, kilusius rengiant lietuvių kalbos kaip svetimosios mokymo vadovėlius ir mokomąją medžiagą (A. Kaškelevičienė), kas ir kodėl laikoma klaida, mokantis italų kalbos kaip antrosios (A. Migliorelli), grįžusių iš užsienio mokinių kalbinę tapatybę (A. Tamulionienė), grįžusių emigrantų vaikų kalbos leksiką ir jos vartojimo ypatumus (N. Poderienė).

Antrajame (baigiamajame) plenariniame posėdyje J. D. Fleischeris aptarė areališkumą ir kontaktą daugiakalbiame dialekto kontinuume, J. Gelumbeckaitė ir K. Chiarcos pristatė tarpdisciplininį projektą „PosTiMe“, skirtą senosioms lietuviškoms liuteronų postilėms.

2023 m. 28-oji tarptautinė mokslinė Jono Jablonskio konferencija „Kalba ir laikmetis: asmens, kartos, visuomenės reprezentacijos kalboje“

Konferencija išsiskyrė tarpdiscipliniškumu – pranešimus skaitė kalbininkai, literatūrologai ir istorikai, jie gvildeno tokias temas kaip tikrovės konstravimas ir kalba, imigrantų ir tautinių mažumų kalbinė ir kultūrinė integracija, kalba ir visuomenė, kalbos politika ir kalbos ideologija, kalba ir tapatybė ir kt. (Vaičiulytė–Semėnienė 2023). Dviejų dienų trukmės konferencijoje pranešimus perskaitė 48 mokslininkai iš užsienio ir Lietuvos institucijų.

Pirmosios dienos plenariniame posėdyje išklaudyti trys pranešimai: I. Druvietė kalbėjo apie Baltijos šalių kalbas naujosios daugiakalbystės eroje, B. Klaas-Lang – apie kalbos politiką Tartu universitete, I. Koroliovas – apie įvairius pabėgėlių krizių vaizdinius anglakalbės, ukrainietiškos ir lietuviškos žiniasklaidos interneto svetainėse ir vaizduojamajame mene bei poezijoje.

Toliau darbas vyko net 9 sekcijose. Vienoje iš jų, skirtoje tikrovės konstravimo ir kalbos klausimams aptarti, kalbėta apie pokario lietuvių kalbotyrą (D. Mikulėnienė), sovietmečiu publicistikoje kurtą žmonių gero, laimingo gyvenimo paveikslą (A. Gritėnienė), tarpukario Lietuvos pavardžių lietuvinimo kampaniją ir jos tikslą (D. Mačiulis), lietuviškojo pasaulio kūrimą „Auszroje“ (A. Martišiūtė–Linartienė).

Imigrantų, tautinių mažumų kalbinės ir kultūrinės integracijos sekcijoje gilintasi į lengvai suprantamos kalbos reikšmę tam tikrai daliai visuomenės (L. Vilkaitė–Lozdienė), kaip lietuvių suprantama imigrantai (A. Peccini), kaip Lietuvoje gyvenantys venesueliečiai vertina lietuvių kalbos mokymo programą, skirtą jų kalbinei integracijai Lietuvoje (Y. Starodub ir M. I. De Potestad), kalbėta apie asmens tapatybės raišką kalboje, remiantis tautinių mažumų (lenkų ir rusų) Lietuvos mokyklose tyrimo rezultatais (A. Tamulionienė), kreiptas dėmesys į lietuvių kalbos mokymo problemas, su kuriomis susiduria tautinių mažumų mokyklose dirbantys mokytojai lituanistai (S. Vaičiakauskienė).

Sekcijoje, skirtoje žiniasklaidos kalbai: propagandai, mitams ir tikrovei, analizuota propagandoje vartojama latvių, rusų ir anglų kalbų leksika, fašizmo ir liberalizmo atspindžiai politiniame naratyve (A. Veisbergs), stilistiniu aspektu – Rimvydo Valatkos per 2022 m. paskelbti 44 komentarai apie Rusijos ir Ukrainos karą (A. Aleksaitė), neįgaliųjų įvaizdis Latvijos žiniasklaidoje (V. Polinska ir D. Liepa), latvių kalbos kokybė socialinėje žiniasklaidoje (L. Lauze).

Kalbos ir visuomenės raidos sekcijoje skaityti pranešimai apie periodinio leidinio „Auszra“ kalbą, jo tarmę ir ortografiją (J. Venckienė), leksines neišplėtotas 5–6 m. vaikų kalbos ypatybes (L. Kamandulytė–Merfeldienė), sovietmečio ir dabartinio laikotarpio lietuvių kaip gimtosios kalbos ugdymo programų ir vadovėlių pradinei mokyklai raštingumo

sampratą (R. Čičirkaitė), kalbinius vartotojų įsitikinimus, susijusius su kalbos vertės supratimu, – lyginta Europos Sąjungos ir Indijos Respublikos patirtis (V. Požarnova).

Kalbos politikos ir kalbos ideologijos sekcijoje svarstyta kalbos taisyklingumo ir funkcionavimo samprata Valstybinės kalbos įstatyme, kalbos taisyklingumo ir funkcionalumo ryšys su įvairiomis viešosios kalbos vartojimo sritimis (R. Miliūnaitė), kaip lietuvių ir kitų kalbų švietimo politika atspindi švietimą veikiančias ideologijas, kurios formuoja lietuvių kalbos, kaip mokymo ir mokymosi objekto, turinį, vertybines nuostatas ir valstybės tapatybę, lemia sociokultūrinius pokyčius visuomenėje (N. Poderienė), taip pat aptartas paradoksas, kai deklaruojant, kad lietuvių kalba yra tausotina ir puoselėtina vertybė, siekiama keisti jos struktūrą pagal kitų, iš esmės visiškai struktūriškai svetimų, kalbų modelį (V. Meiliūnaitė), aptarta ir tikrinių žodžių perraša iš užsienio kalbų į lietuvių kalbą (K. Garšva).

Kalbos atmainų sekcijoje aptartas Pietryčių Lietuvos gyventojų tapatybės klodas (N. Tuomienė), kokias vietovardžių fonetines ir morfologines ypatybes XX a. 4-ajame dešimtmetyje anketas pildę mokytojai ir girininkai laikė tarminėmis, kokius principus jie taikė vietų vardus užrašydami bendrine kalba ir kokios priežastys galėjo lemti jų pasirinkimą (D. Tamulaitienė), apsvarstyta šiaurės žemaičių tarminė diferenciacija kretingiškių ir telšiškių patarmių paribio atstovų požiūriu (S. Vyniautaitė), nagrinėti Žaslių, Paparčių ir Kaugonių šnektos tikri fonetiniai, morfologiniai ir kiti požymiai (A. Leskauskaitė).

Semantinio kalbos lygmens dabartinėje visuomenėje sekcijoje keltas klausimas, kuo ir kaip spekuliuojama – kaip kinta lietuvių kalbos veiksmažodžio *spekuluoti* reikšmės ir kas pokyčiui turi įtakos (A. Gaidienė), pristatyta *vištos*, *viščiuko*, *gaidžio* pavadinimų nominacijos ir motyvacijos įvairovė ne tik onomasiologiniu, semasiologiniu, bet ir etnolingvistiniu aspektu (Ž. Šalaviejūtė), žodžio *dukra* asociacijų lauko tyrimas (S. Papaurėlytė-Klovienė), ukrainietišku ekvivalentu lingvokultūrinis komponentas dvikalbiame „Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodyne“ (S. Hrycenko), kokiomis kalbinėmis priemonėmis ir kokiais aspektais realizuojamos nužmoginimą atskleidžiančios konceptualiosios metaforos ŽMOGUS – ŽALIAVA (MAISTAS) (E. Liparte), klaidingas idiomų interpretavimas vertimuose iš anglų, prancūzų kalbų į latvių kalbą (E. Kirsakmenė), latvės vaizdinys Dabartinės lietuvių kalbos tekstyne (V. Čižik-Prokaševa).

Įvairių kalbos lygmenų klausimams skirtoje sekcijoje kalbėta apie lietuvių kalbos sonantų perceptyvinių tyrimą, kai sonantai atpažįstami tik remiantis paties priebalsio spektru (J. Urbanavičienė), remiantis legendomis apie karalių Artūrą kalbėta apie legendų prozodines priemones ir jų ypatybes, galinčias įtaigiai veikti adresato pašamonei ir perteikti teksto emocinį ir pragmatinį krūvį (L. Taranenko), kokiomis kalbos priemonėmis skirtingų sociokultūrinių grupių pašnekovai anglų kalba išreiškia draudimo kalbos aktą (O. Isniuk), taip pat kalbėta apie komunikacines strategijas ir hierarchinius verbalinių ir neverbalinių priemonių kompleksus, padedančius charizmatiškam kalbėtojui invariantinėse komunikacijos situacijose maksimaliai aktualizuoti kalbos pragmatinį potencialą: perteikti savo viziją ir žinių auditorijai, daryti jai įtaką, užmegzti su auditorija emocinį ryšį (M. Boichenko), apie darybos produktyvumą re-miantis Jungtinio lietuvių kalbos tekstyno duomenimis (J. Pakerys, V. Dadurkevičius ir A. Navickaitė-Klišauskienė).

Kalbos ir tapatybės sekcijoje dalytasi mintimis, ar (kaip) didmiestis keičia tarmiškumo vaizdinius (D. Aliūkaitė ir A. Čižikaitė), apie pietų žemaičių raseiniškių bendruomenių dydžių ir jų stabilumo ar dinamiškumo koreliaciją su gyvenviečių infrastruktūros išsivystymu (D. Dambrauskienė), lenkų ir lietuvių kalbų konkurenciją XXa. pr.–XXI a. pr. Dieveniškų apylinkėse (A. Gudaitis), užtvindyto Nemuno slėnio, dabartinių Kauno marių dugno, ploto tarminį savitumą bei dinamiškumą (Ž. Šidlauskas), Varėnos geolektą (D. Valentukevičienė).

Baigiamajame posėdyje konferencijos dalyviai klausėsi M. Kasner pranešimo „Prakalbinti miesto erdvę: Lukiškių aikštė ir Varšuvos Pilsudskio aikštė“, konferencijoje taip pat pristatyti du stendiniai pranešimai, surengta diskusija „Šiandienos tikrovę formuojanti kalba: sąryšiai, skirtys, tendencijos“.

2024 m. 29-oji tarptautinė mokslinė Jono Jablonskio konferencija „Sakytinė ir rašytinė kalba: sinchronija ir diachronija“

„29-tą kartą surengtoje konferencijoje stengiasi išlaikyti Jono Jablonskio tyrimų dvasią: pakviesta susitelkti į sakytinę ir rašytinę kalbą iš sinchroninės ir diachroninės perspektyvos. Jonas Jablonskis akcentavo gyvosios, „žmonių kalbos“ svarbą, ja remdamasis teikė kalbos normas, kūrė naujažodžius. Konferencijoje ne kartą pabrėžta, kad tirti sakytinę kalbą, jos santykį su rašytine kalba tebeaktualu iki šių dienų. 29-tą kartą surengtoje konferencijoje stengiasi išlaikyti Jono Jablonskio tyrimų dvasią: pakviesta susitelkti į sakytinę ir rašytinę kalbą iš sinchroninės ir diachroninės perspektyvos. Konferencijoje ne kartą pabrėžta, kad tirti sakytinę kalbą, jos santykį su rašytine kalba tebeaktualu iki šių dienų“ (Jasionytė-Mikučionienė 2024: 30). Renginyje dalyvavo per 50 mokslininkų iš Lietuvos ir užsienio šalių. Iš viso buvo pristatytas 51 žodinis pranešimas; be plenarinių posėdžių, darbas vyko abi dienas sekcijose: Dialektologijos ir fonologijos, Žodžių darybos, Senosios raštijos ir kalbos raidos, Kalbinių nuostatų, Kalbos ir tapatybės bei Kalbos variantų.

Pirmosios dienos plenariniuose posėdžiuose klausytasi P. U. Dini pranešimo „Sakytinis žodis rašytiniame tekste: Liuterio sampratos ir baltiški vertimai“, taip pat A. Kalnačos pranešimo apie vokatyvo formų vartoseną latvių kalboje ir vartosenos variantų santykį su norma, vakariniame posėdyje – pranešimų apie mašininio mokymo taikymą vykdant istorinės sociolingvistikos tyrimus (Ch. Schneider) ir apie sakytinės kalbos apraiškas latvių ir lietuvių vietovardžių ir asmenvardžių žodynuose (L. Balode).

Dialektologijos ir fonetikos sekcijoje kalbėta apie deiktinių įvardžių sistemas skuodiškių patarmėje (G. Judžentytė-Šinkūnienė), K. Būgos laiškus J. Geruliui ir J. Gerulio laiškus, rašytus J. Būgienei bei Lietuvos universiteto Humanitarinio fakulteto administracijai jau po K. Būgos mirties (D. Mikulėnienė), pietų žemaičių varniškių „Lietuvių kalbos atlaso“ punktų bendruomenių judėjimo geografinėje erdvėje priežastis (D. Dambrauskienė), veiksmažodžio gramatinio variantiškumo tendencijas eiliuotame tarminiame grafolekte, palyginti XIX a. pabaigos ir XXI a. pradžios eilėraščiuose fiksuojamo veiksmažodžio formų variantiškumo panašumai ir skirtumai (A. Balčiūnienė), kalbėta apie balsių trukmę lemiančius faktorius ir jų interakcinius, hierarchinius ryšius (J. Urbanavičienė), formantinę balsių struktūrą veikiančių faktorių ryšius, pristatyti žvalgomojo bendrinės lietuvių kalbos ilgųjų ir trumpųjų balsių tyrimo rezultatai (E. Švageris), kalbėta apie konsonantų trukmę latvių kalboje (I. Indričāne ir S. Čeirāne), lietuvių kalbos tarmėse paliudytus veiksmažodžių su priesaga *-uoti* kirčiavimo variantus, remiantis „Lietuvių kalbos žodynu“ (S. Lukšaitė-Ramonienė).

Žodžių darybos sekcijoje pristatytas bandomasis priesaginių daiktavardžių ir pamatinių jų žodžių sąrašo variantas, sudarytas naudojantis Jungtinio lietuvių kalbos tekstyno medžiaga (J. Pakerys, V. Dadurkevičius ir A. Navickaitė-Klišauskienė), Septyniakalbio žodyno vokiškosios dalies daiktavardžių dūrinių ir jų lietuviškų darybinių atitikmenų analizės duomenys (D. Jarmalavičius ir J. Pukevičiūtė), netipinė submorfeminė daryba lietuvių neologijoje (G. Brazaitytė), sinoniminių terminų semantinis nuotolis (A. Mitkevičienė), būdvardžių darybos modeliai su *neo-*, *ultra-*, *mega-*, *hiper-* ir *super-* latvių kalboje (D. Deksnė), kai kurių veiksmažodžių su prielinksniais irrieveiksmiais ryšiai latvių kalboje (I. Auziņa), šnekamosios kalbos tyrimai sociolingvistiniu požiūriu Latvijoje ir jų reikšmė (L. Lauze).

Senosios raštijos ir kalbos raidos sekcijoje gvildinti trumpojo vokalizmo lietuvių kalbos intarpinių ir *sta* kamieno veiksmažodžių su šaknies *į* kilmės ir darybos klausimai

(D. Pakalniškienė), Kiprijono Lukausko „Historia labay grazi“ ir jos vertimo šaltinis (XVIII a.) (J. Pajėdienė), perikopės „Atvelykio skaitymas“ tekstologiniai ypatumai (K. Kazarinova), prūsų etnonimas „Prezzun“ ir rankraštis, kuriame jis buvo užfiksuotas (D. Ardoino), automatinės šaltinių paieškos galimybės ankstyvuosiuose liuteroniškuose tekstuose lietuvių kalba (L. Buazu), veiksmožodžių asmenavimo tipų anotavimas senųjų lietuviškų liuteroniškų postilių tekстыne (PosTiMe) (M. Drach), rumeikos kalba, kuria kalba graikų mažuma Ukrainoje prie Azovo jūros (J. Lebeteska), gretintas Bazelio kolofonas su Prahos amžininku – XIV a. antrosios pusės Prahos kolofonu (I. Lemeškin).

Kalbinių nuostatų sekcijoje aiškintasi apie interneto naujienų portaluose reiškiamas kalbines nuostatas lietuvių kalbos atžvilgiu (E. Gudavičienė), Lietuvos žmonių nuostatas rusų kalbos atžvilgiu karo akivaizdoje (I. Hilbig ir S. Ivanovaitė), studentų kalbines nuostatas gimtosios (kinų mandarinų ir lietuvių) ir anglų kalbos atžvilgiu (K. Jakaitė-Bulbukienė), koku mastu, Lietuvos gyventojų požiūriu, lietuvių ir anglų kalbos laikomos tinkamomis įvairiose gyvenimo srityse (verslo, švietimo, paslaugų) (L. Vilkienė), kalbėta apie regioninių variantų estetinę vertę (D. Aliūkaitė ir A. Čižikaitė), jaunųjų rytų aukštaičių – anykštėnų, kupiškėnų ir uteniškių – tarminės kalbos vaizdinius (L. Brazaitienė), pristatytas šiaurės žemaičių patarmės somatonimų rankų teminio pogrupio holistinis semantinis tyrimas (D. Pakalniškienė ir J. Lubienė).

Kalbai ir tapatybei skirtoje sekcijoje nagrinėti konceptai PAKANTA (I. Smetonienė), PILIETIŠKUMAS (M. Smetona), MOTINA (S. Papaurėlytė-Klovienė), MIEŽIS (V. Sakalauskiene).

Perskaityti du pranešimai iš terminologijos: G. E. Klimenkos – apie ezoterizmo terminijos vartosenos problemas Katalikų Bažnyčios pastoracijoje Lietuvoje ir E. Liparte apie okazinius naujadarus su komponentais *kovid-*, *covid-*, *koron-*, *coron-*, *kron-*, *karantin-*, *pandem-* lietuvių ir latvių kalbose.

Kalbos variantų sekcijoje kalbėta apie tarminės ir netarminės kalbos sąveiką Rumšiškęse (Ž. Šidlauskas), Latgalos daugiakalbystę, jos egzistavimo, palaikymo ir išnykimo mechanizmus (P. Grablunas), aptarta, ar pasirinktų Kauno rajono gimnazijų 10–12 klasių mokiniai skiria išplėstinius pažyminius ir šalutinius pažyminio dėmenis, ar atskiria šiuos du skyrybos atvejus (E. Rimkutė), kaip ir kodėl 1–4 klasių mokiniai daugiausia rašo remdamiesi sakytine kalba (R. Čičirkaitė), taip pat kalbėta apie standartinės ir sakytinės kalbos sąveiką, remiantis vienos iš latvių tarmių (malėnų) atstovų kalba (D. Markus), sakytinės kalbos apraiškas J. K. Rowling knygoje „Haris Poteris ir Išminties akmuo“ ir jos vertimuose į suomių, švedų ir farerų kalbas (D. Ebner), kaip sakytinės kalbos elementai, prozodiniai ir paralingvistiniai ženklai koduojami latviškuose tekstuose (S. Ҙauķite), apie kinų ir vietnamiečių kalbų kontaktus (M. Schwarz).

Baigiamajame plenariniame posėdyje A. Cerri analizavo apibrėžtumo kategoriją ir jos raišką senuosiuose lietuvių ir latvių kalbos tekstuose, V. Šeferis nagrinėjo Kristijono Donelaičio vokiškus autografus, J. Niewulis-Grablunas pranešime „Pasakyta – parašyta“ pasakojo apie Punsko–Seinų–Suvalkų krašto lietuvių, kurių dauguma yra dzūkai, kalbą, ypač rašytinę jos formą, bei kalbų maišymo atvejus.

2025 m. 30-oji tarptautinė mokslinė Jono Jablonskio konferencija „Kalba ir kalbotyra: tradicijos tęstinumas ir naujos kryptys“

Kaip rašoma organizatorių pranešime, šios konferencijos tikslas – aptarti tradicijos ir dabarties sąsajas, pristatyti naujas kalbos reiškinių interpretacijas, susijusias su dabarties sociokultūriniais pokyčiais ir naujomis kalbos tyrimų teorinėmis prieigomis. Iš tiesų konferencijoje atliepiamos buvusių konferencijų temos ir problemos bei pristatomos naujos kryptys –

dirbtinis intelektas ir kalbos tyrimai. Perskaityta 60 Lietuvos ir užsienio tyrėjų iš skirtingų pasaulio šalių pranešimų.

Pirmojo plenarinio posėdžio pranešimai buvo įžanga į konferenciją: J. Venckienė kalbėjo apie lietuvių bendrinę kalbą XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, taip pat Jablonskio indėlį į šį bendrinės kalbos formavimosi procesą, K. Rutkovska, remdamasi savo etnolingvistiniais tyrimais, pateikė aktualių išvalgų apie kalbos ir kultūros ryšį bei šios sąsajos tyrimus. Antrosios dienos rytiniame plenariniame posėdyje nagrinėti tipologijos dalykai (M. Gordon), metaforų teorija (G. Steen), didžiųjų kalbos modelių (LLM) vieta semantikos istorijoje (D. Geeraerts).

Sekcijoje, skirtoje Jono Jablonskio reikšmei lietuvių kalbai ir valstybei, skaityti pranešimai apie J. Jablonskio ir K. Būgos paraleles XX a. pradžios lituanistikoje (D. Mikulėnienė), J. Jablonskio kartotekos reikšmę pagrindinių lietuvių aiškinamųjų žodynų rengimui (V. Sakalauskienė), J. Jablonskio ir P. Būtėno ryšį (L. Lapinskienė).

Kalbos sistemos ir vartosenos (sintaksės) sekcijoje svarstyti konkretūs kalbos klausimai: veiksmazodžių *diskutuoti*, *disputuoti* junglumas (L. Vaičiulytė-Semėnienė), daiktavardžio *pyktis* valentingumas (V. Čižik-Prokaševa), prijungiamojo ryšio charakteristikos lietuvių kalbos sintaksėje (D. Šveikauskienė). Fonetikos ir fonologijos atšakoje – akustiniai frazių pabaigos požymiai skaitomoje ir spontanineje kalboje (E. Kalašinskaitė-Zavišienė), fonetinė bendrinės lietuvių kalbos kirčio raiška skirtingomis intonacinėmis sąlygomis (E. Švageris), lyderių viešųjų kalbų eksperimentinio-fonetinio tyrimo metodologija (M. Boichenko).

Žodžių ir žodynų sekcijos pranešimai gvildeno reikšmių pokyčius „Bendrinės lietuvių kalbos žodyne“ (A. Gritėnienė), terminų apibrėžčių pinkles tame pačiame žodyne (A. Gaidienė), gyvūnų pavadinimų reikšmes (Ž. Šalaviejūtė), lietuvių kalbos naujažodystės ypatybes (R. Miliūnaitė), skolinio *parkingas* ir jo atitikmenų vartoseną nekilnojamojo turto skelbimuose (A. Aleksaitė), mandagumo pragmatemas dvikalbiuose žodynuose (E. Sidorovič).

Kalbos ir tapatybės sekcijoje aptartas lietuvių kalbos gyvybingumas mokinių kalbinėje aplinkoje (A. Tamulionienė), maistą reiškiantys žodžiai mokant lenkų kalbos kaip užsienio kalbos (M. Hartenberger), lingvistinės ir kultūrinės studijos (D. Gocół).

J. Jablonskio konferencijoje įsitvirtino etnolingvistikos tyrimų pristatymas. Šį kartą pristatyti konceptai TĖVAS (S. Papaurėlytė-Klovienė), LAIKAS sisteminiuose duomenyse ir paremijose (I. Snukiškienė), BAŽNYČIOS vaizdas Šalčininkų krašto gyventojų autobiografiniuose pasakojimuose (V. Švaikovskaja), DARBAS kaip vertybė ir kultūrema žemaičių kalbėjime (remiantis XIX a. I pusės ir XX a. II pusės šaltiniais) (J. Pajėdienė).

Dialektologijos ir geolingvistikos sekcijoje dėmesys sutelktas į tarminius aspektus: aptarta, kam būdingas dialekto (nevisavertiškumo) kompleksas (D. Aliūkaitė), nagrinėti gatvėvardžių vietiskumo aspektai (Rumšiškių atvejais) (Ž. Šidlauskas), pietų žemaičių varniškių tarminis nehomogeniškumas XX a. 6–7 dešimtmečių rankraštiniuose šaltiniuose (S. Vyniautaitė), leksikos kaita aktyviųjų kalbinių kontaktų zonose (A. Leskauskaitė). Antros dienos toje pačioje sekcijoje pranešimus pristatė svečiai: T. Król (flamandų dialektas ar vimisorų (ang. *wymysorys*) kalba)?, K. Konczewska (etnografijos ir dialektologijos metodų derinimas tiriant baltų ir slavų pasienio regioną), M. Jankowiakas (baltiškų skolinių adaptacija baltarusių tarmėse Lietuvoje), K. Zagłoba (ar muziejuose yra vietos vietinei tarmei?).

Kalbų istorijos ir sąveikos sekcijos pranešimuose koncentruotasi į apeliatyvinius oikonimus daugiakultūriame regione (P. Skorupa), konfliktus dėl lietuvių ir lenkų kalbų vartojimo katalikų bažnyčiose Lietuvos Respublikoje (1918–1940 m.) (D. Mačiulis), baltiškus toponimus Dniepro upės regione (A. Iliadi).

Sekcijoje, skirtoje kalbos funkcionavimui visuomenėje, dėmesys sutelktas į lietuvių kalbos standartizavimą Mažosios Lietuvos pasienyje XX a. pradžioje, remiantis periodiniu leidiniu „Svečias“ (G. Judžentytė-Šinkūnienė), multimodaliąją argumentaciją lietuviškoje

socialinėje reklamoje (E. Gabrėnaitė ir V. Nausėdaitė), viešųjų kalbų emocinio patrauklumo pašąmoninį potencialą (L. Taranenka ir A. Kalyta).

Dviejų sekcijų (Kalbos duomenų sankaupos ir jų analizė, Dirbtinis intelektas ir kalbos tyrimai) pranešimai orientuoti į naujoves ir į ateities tyrimus: A. Utkalbėjo apie naujausius Lietuvos universitetuose vykstančius projektus, kurie skirti lietuvių kalbos ištekliams gausinti, su tikslesnio morfologinio anotatoriaus darbais supažindino M. Žemrietė; V. Zubaitienė, I. Rizgelienė ir N. Maliukevičius pristatė propagandinių tekstų tyrimus, J. Kovalevskaitė – kolokacijų naudą iliustruojant žodžių vartoseną aiškinamuosiuose žodynuose. J. Kapočiūtė-Dzikiėnė, T. Bergmanis ir M. Pinnis kalbėjo, kaip didieji kalbos modeliai supranta mažąsias kalbas (lietuvių, latvių, estų), M. Glebus pasakojo, kaip didžiulius kalbos modelius galima panaudoti naujažodžiams aptikti ir ar tam įtakos turi kabutės, J. Mandravickaitė nagrinėjo dezinformacijos ir patikimų naujienų santykį, G. Valūnaitė-Oleškevičienė, R. Žiūrienė ir S. Kim pateikė studentų požiūrį į dirbtinio intelekto naudojimą universitetinėse studijose.

Baigiamojo posėdžio pranešime apžvelgtos 30 J. Jablonskio konferencijų (I. Smetonienė).

Atsigręžus į 1993 metus matyti, kaip nuo kolegiško pasidalijimo mintimis apie kalbotyrą ir tyrimus nueita iki didžiulių tarptautinių konferencijų, kuriose svarstomi pasaulinei kalbotyrai svarbūs teoriniai darbai ir praktiniai tyrimai, pranešimų dalyvių sulaukiama iš tolimų pasaulio šalių. 25-osios J. Jablonskio konferencijos plenarinio posėdžio pradžioje sakiau, kad „šiandien Jablonskis iškelia į daugybę pasaulio šalių, jis turbūt gyvas būdamas nesitikėję tokio pripažinimo“. Dabar sakau – jis iškelia į daug pasaulio šalių ir jo vardas yra žinomas pasaulio mokslininkams, neabejoju, kad studentams ir platesnei visuomenei. Prie informacijos sklaidos, be abejo, prisidėjo ir tai, kad pranešimų pagrindu parengti straipsniai buvo spausdinami „Kalbos kultūroje“, vėliau – „Bendrinėje kalboje“, elektroniniame mokslo žurnale „Lietuvių kalba“ ir kitur, 2025 m. leidyklos „Cambridge Scholars Publishing“ išleistas straipsnių rinkinys „Language Variation, Change and Standardisation“ (red. G. Judžentytė-Šinkūnienė). 30 konferencijų – ne pabaiga, Lietuvių kalbos instituto Bendrinės kalbos tyrimų centro ir Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Taikomosios kalbotyros instituto Lietuvių kalbos katedros mokslininkai pasiryžę ir toliau rengti J. Jablonskio konferencijas, kasmet stebinti temų įvairovę ir įdomiais tyrimais.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

- Aleksandravičiūtė Skaistė 2009: Septynioliktoji Jono Jablonskio konferencija. – *Kalbos kultūra* 82, 351–354.
- Aleksandravičiūtė Skaistė 2010: Jonas Jablonskis ir bendrinės lietuvių kalbos šimtmetis. – *Gimtoji kalba* 11, 20–22.
- Bertašavičiūtė Rima 2007: 15-oji Jono Jablonskio konferencija. – *Kalbos kultūra* 80, 192–194.
- Blažinskaitė Dalia 2004: 12-oji Jono Jablonskio konferencija. – *Kalbos kultūra* 77, 201–204.
- Blažinskaitė Dalia 2005: 13-oji Jono Jablonskio konferencija. – *Kalbos kultūra* 78, 275–279.
- Grigaravičius Algirdas 2021: Jonas Jablonskis lietuviškoje politikoje. Prieiga internete: <https://www.bernardinai.lt/jonas-jablonskis-lietuviskoje-politikoje/>.
- Jaroslaviėnė Jurgita, Judžentytė-Šinkūnienė Gintarė 2019: Kalbinė įvairovė šiuolaikiniame pasaulyje: kalbos galia ir prestižas. 26-oji Jono Jablonskio konferencija. – *Bendrinė kalba* 92, 1–12.

- Jasionytė Erika 2008: Šešioliktoji Jono Jablonskio konferencija. – *Gimtoji kalba* 11, 16–17.
- Jasionytė-Mikučionienė Erika 2024: Kronika. Konferencijos. – *Gimtoji kalba* 11, 30–33.
- Judžentytė Gintarė 2016: Etnolingvistikos problemos 23-iojoje Jono Jablonskio konferencijoje „Reikšmė kalboje ir kultūroje“. – *Slavistica Vilnensis* 61, 429–434.
- Judžentytė Gintarė 2018: 25-oji – jubiliejinė – Jono Jablonskio konferencija „Variantiškumas kalbose ir jų atmainose“. – *Gimtoji kalba* 10, 20–24.
- Judžentytė-Šinkūnienė Gintarė 2022: Kronika. – *Gimtoji kalba* 10, 27–30.
- KTTS 1995: *Kalbos tvarkybos tikslai ir strategija. Kalbos kultūros diegimo praktika ir metodika*, pranešimų tezės, Vilnius; Vilniaus universitetas.
- Labanauskienė Solvita 2015: Dvidešimt antroji Jono Jablonskio konferencija. – *Gimtoji kalba* 10, 10–15.
- Miliūnaitė Rita 1994: Kronika. – *Gimtoji kalba* 1, 23–24.
- RE: Renginiai, ekspedicijos. – *Gimtoji kalba* 6, 30.
- Rudzevičius Povilas 2003: 11-oji Jono Jablonskio konferencija. – *Kalbos kultūra* 76, 179–180.
- Rudzevičius Povilas 2006: 14-oji Jono Jablonskio konferencija. – *Kalbos kultūra* 79, 291–293.
- Tamašauskaitė Ugnė 2012: 19-oji Jono Jablonskio konferencija „Lietuvių kalbos sintaksės“ šimtmečiui paminėti. – *Kalbos kultūra* 85, 230–231.
- Tamulionienė Aurelija 2013: Lietuvių kalbos gyvavimas ir atsinaujinimas šiuolaikinėje visuomenėje. – *Kalbos kultūra* 86, 317–321.
- Tamulionienė Aurelija 2014: Šiuolaikinės kalbos tyrimai ir problemos. 21-oji Jono Jablonskio konferencija. – *Bendrinė kalba* 87.
- Tamulionienė Aurelija 2015: Lietuvių kalba šiuolaikinėje mokykloje. 22-oji Jono Jablonskio konferencija. – *Bendrinė kalba* 87, 1–3.
- Tamulionienė Aurelija 2017: Kalbų ir skaitmeninių technologijų sandūroje. – *Gimtoji kalba* 10, 22–24.
- Urnėžiūtė Rita 2002: Dešimtoji Jono Jablonskio konferencija. – *Gimtoji kalba* 10, 19–23.
- Urnėžiūtė Rita, Valskys Vidas 2013: Dvidešimtoji Jono Jablonskio konferencija. – *Gimtoji kalba* 10, 21–24.
- Vaičiulytė-Semėnienė Loreta 2023: 28-oji tarptautinė mokslinė Jono Jablonskio konferencija „Kalba ir laikmetis: asmens, kartos, visuomenės reprezentacijos kalboje“. – *Bendrinė kalba* 96, 237–244.
- Vaskelaitė Ramunė 1997: Penktoji Jono Jablonskio konferencija. – *Kalbos kultūra* 70, 32–35.
- Vaskelaitė Ramunė 2001: Jono Jablonskio konferencija: laisvėjanti vartosena, griežtėjanti tvarka. – *Kalbos kultūra* 74, 113–119.
- Vileikienė Janina 1998: Šeštoji Jono Jablonskio konferencija. – *Kalbos kultūra* 71, 95–97.
- Vileikienė Janina 1995: Kronika. – *Gimtoji kalba* 2, 22.
- Vileikienė Janina 2000a: Jono Jablonskio konferencija. – *Gimtoji kalba* 11, 15–17.
- Vileikienė Janina 2000b: Septintoji Jono Jablonskio konferencija. – *Kalbos kultūra* 73, 123–127.
- Zubaitienė Vilma 2008: Šešioliktoji Jono Jablonskio konferencija. – *Kalbos kultūra* 81, 319–322.